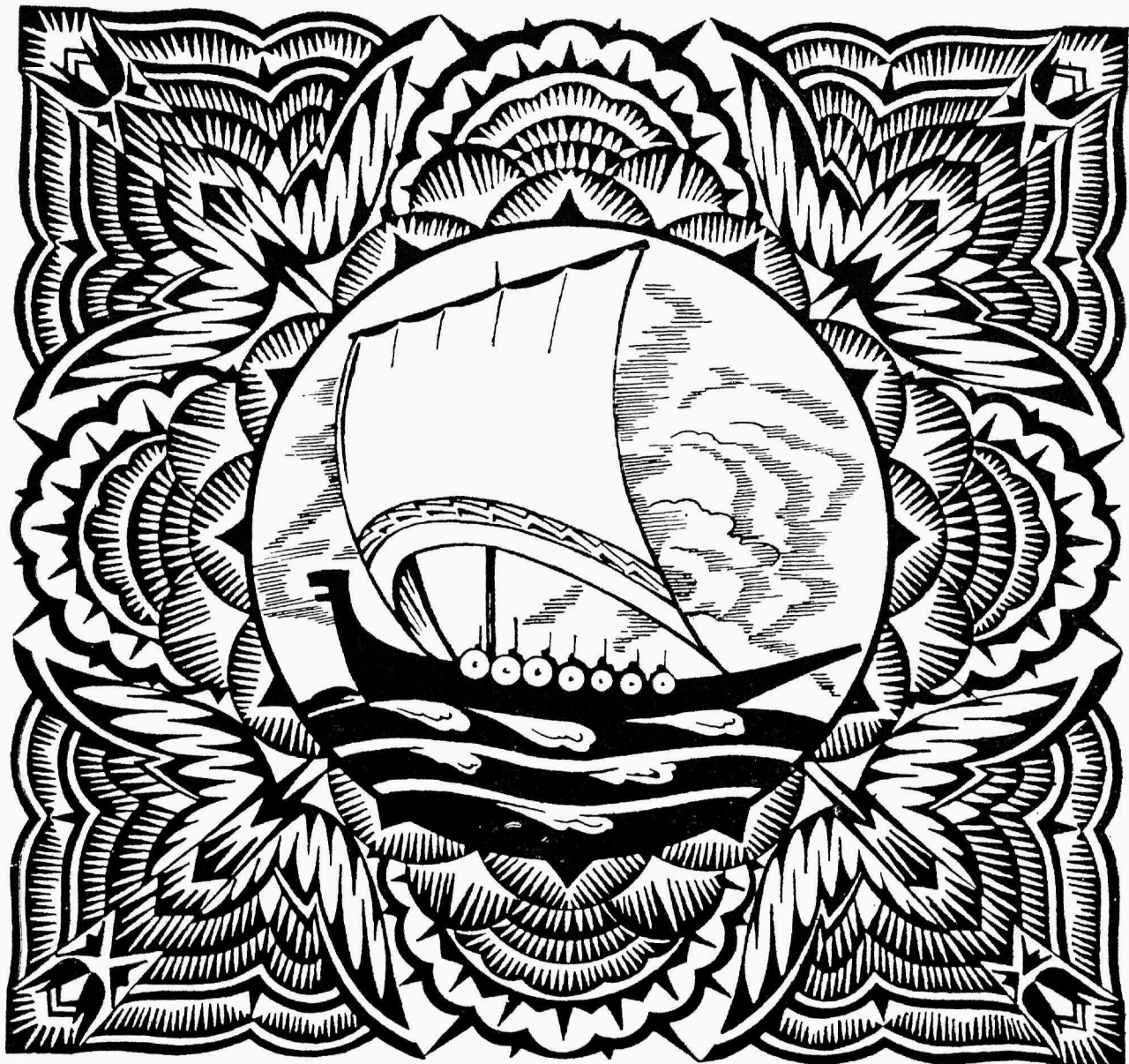

VÄLIS-EESTI ALMANAK

TALLINNA 1930 N.4

VÄLIS-EESTI ALMANAK

NR. 4

JUULI

1930

Väljarändaja mured.

Milleks peab olema ette valmistatud väljarändaja ja missuguses olukorras leiab ta end võõrsil.

Ed. Riisman.

I.

On tõsi, et väljarändamine on riigile, kust välja rännatakse, kibe aadrilaskmine, sest rändab välja energilisem ja ettevõtlikum element. Ometi on ajajärke, kus väljarändamine on paratamatu ja seda takistada ei saa ega või. Sel juhtumisel aga tuleb riigil oma kodanikkudele väljarändamises aidata kaasa ja hoolitseda, et väljarändamise õhinas inimesi ei meelitataks teadmatuse või pettepillide läbi kodumaalt võõrsile, kus nad sattuda veel suurematesse raskustesse võivad, kui kodumaal. Vähemalt esimestel väljarändamise aastatel jäävad väljarändajad ikkagi oma kodumaa kodanikkudeks ning seepärast on see kodumaa kohustatud nende käekäigust osa võtma. Kuid ka hiljem, kus väljarändaja on saanud juba teise riigi alamaks, peaks selle eest kantama hoolt (muidugi juba erateel), et ta ikkagi jääks oma rahva tütreks-pojaks ja kodumaale täiesti kaduma ei läheks. Seega oleks aidatud parandada osa seda pahet, mida väljarändamine riigile toob.

II.

Väljarändaja seisukord ei ole alul sugugi kerge, missugused soodustused tal ka väljarändamiseks ei oleks. Esimestel aastatel ripub ta ikkagi veel hingeliselt tugevasti oma sünnimaa küljes ja otsib temaga liialdatud tundelikkusega kontakti. Neil aastatel hakatakse kodumaad idealiseerimagi ja kõik mälestused temast muutuvad ilusateks.

Inimene on eestkätt ikkagi oma ümbruskonna produkt. Oma ümbruskonnale vastavalt ja sellest tingitult on kasvanud tema vaimline ilme ja tema vaimsed huvid. See mõju on inimesele seda tugevam, mida painduvam ja arenenum on inimese tundeilm. Inimene vajab oma hu-

videle vastavat seltskonda. Mitte ainult majanduslikult, vaid ka hingeliselt. Seltskond on inimesele midagi kõlakoja taolist. Olles sellega ühte kasvanud, on ta kõlastatud vastavalt oma kõlakoja. Ja kõlakoda vastavalt temale. Igaüks teab omastkäest, kui raske on kanda inimestest lahusolekut, üksindust. Kuid ka võõras ühiskonnas, võõras seltskonnas tunneb inimene enda samuti mahajäetuna ja üksindasena, sest tema hingesse pesitsevad helid ei kajastu selles kõlakojas, ei leia nii vajalikku vastuheli. Teises ühiskonnas on teised kombed, teised harjumused, teine hingelaad, teised vaimsed huvid. Iga peensuse erinevus suurendab võõrastustunnet. Ja peensused ongi need, millest koosneb igapäevane elu. Nende erinevus annab end rohkem tunda, kui mingisugused suured, silmatorkavad vahed. Üldjoontes võib elu olla sarnane mitmes teine-teisele võõras ja eemalseisvas ühiskonnas, kuid elades neis kaasa

Austraalia eestlased väljasõidul.

igapäevast elu, tihti rohkem tunneme hingega, kui saame aru mõistusega, kuristiku suurust vahet.

Teravamate kontrastidena võiksime tuua vahet sel juhul Euroopa ja Ameerika, või — veel teravamalt — eestlase ja ameeriklase vahel. Inimesed on sarnased nii seal kui siin, riietuvad ühtemoodi, söövad ühtemoodi, elavad majades, kasutavad ühesuguseid lõbustusvahendeid — käivad kinos, tantsivad, kuulavad muusikat, harrastavad raadiot — nii seal kui siin. Ja ometi on suur vahe. On vahe selles, kuidas kõike seda tehakse, kuidas selle juures tuntakse. Erinevus on eestkätt vaimne. Ameeriklases on tugevalt arenenud materjalistlikud kalduvused. Tundeinimene on temas annud aset materjalistlikule võitlusinimesele. Vaimsed huvid on jäänud kängu materjalistlikkude huvide arvel. Kui meie inimene püüab elu nautida, elust leida mõnu vaimsete alade harrastamisel ja majanduslikkudele hüvedele ning saavutustele vaatab kui vahendile millegi ilusama, kõrgema saavutamiseks, olgu see kas või ainult hingelise rahu ja heaoleku saavutamises jumaliku ükskõiksusega. Isegi lihtne inimene tunneb vaimset huvi millestki mittematerjalistli-

kust, kui see ka mitte kunst, kirjandus, muusika või filosoofilised probleemid ei ole, vaid ainult mõnutundmine ilusast loodusest, päikesepaisetest, ligimesearmastusest ja elamisest üldse, mille ülim motto „aega elada, aega surra.“ Ameeriklasele on see kõik mõistmatuks ballastiks, mis ainult pidurdab edu, seda edu, mida tema inimese õnnele vajaliseks peab. Temale on kõik mõistuse- ja hingeavaldused ainult niikaua positiivsed, kuni nad on kasulikud materjalistlike otstarvete või — ühesõnaga — rikkuse saavutamiseks. Kui meie inimene omale aega püüab lubada kõigeiks, mis teeb ta elu nauditavaks, siis ameeriklane kiirustab oma elutempot viimse võimaluseni, et saavutada ainult midagi dollarite peale ümberarvatavat, heites oma aja kasutamise programmi kõik mittermaterjalistliku kui üleliigse ja isegi kahjuliku pagasi.*)

On nüüd arusaadav, miks eestlane, sattudes seesugusesse õhkkonda, tunneb hingelist tühjust, üksindust ja leiab, et kõik see, mis ta elule

*Eestlane Austraalia jänesepüüdjana.
(Ees väljakaevatud ja tapetud jänesed).*

on tundunud seni väärtusena ja mis teda endise ühiskonnaga köitis, on siin muutunud kasutuks, tõukab teda ainult eemale uuest ühiskonnast. Ainult kui inimene on sündinud materjalistina, vähearenenud tundeeluga ja iseloomult on väga iseseisev, võib ta tunda end siin enam-vähem kodusena.

Peaaegu üheks põhipanevamaks raskuseks väljarändajale, sest seesuguses olukorras isegi hea majanduslik käekäik ei suuda rahuldada ja inimene hakkab põdema koduigatsust. Sellepärast tuleb väljarändamise küsimust küll kõige tõsisemalt kaaluda tundelistel inimestel. Olen puutunud kokku eestlastega kaugel võõrsil, kes ära olnud aastakümneid ja kelles koduigatsus ja isamaa-armastus leegitseb nii hoogsalt, kui oleks nad kodumaalt lahkunud alles aasta eest. Olud on neid kodumaast lahutanud. Neist ei saa enam kodumaale tagasitulijaid. Kuid koduigatsuse nende hinges kustutab alles muld.

III.

Tugev iseloom ja julge pealehakkamine on erilised omadused, mis nõuetavad väljarändajalt. On inimesi, kes isegi Sahaara kõrbes oskaksid midagi ette võtta, ja on inimesi, kes rahahun-

*) Kuid ka meilegi on tunginud need materjalismi batsillid ja mitte asjata ei räägita ikka rohkem ja rohkem „amerikaniseerumisest.“ Kuid erinevuse vahet ei ole see veel kaugelki jõudnud täita.

niku kõrval istudeski tunnevad end abitutena. Tugeva iseloomuga inimene ei kurda palju raskuste üle ja, omades ka ettevõtlikkuse, haarab kinni igast võimalikust tööst või teenistusest ja „töötab enda üles.” Pealetikkuvad ja häbematud inimesed on selles kõige õnnelikumas seisukorras, kuigi need iseloomu omadused ei ole sugugi meeldivad. Ilma häbenemata tikuvad nad igalepoole ja ei pane mikski, kui neid ka välja visatakse — tagauksest lähevad nad jälle sisse. Kuid inimesed, kes nende omaduste juures omavad ka tarvilisel määral taktitunnet ja ausust, võivad jõuda kaugele.

Kahjuks on väljarändajate hulgas sageli igavesi hädavareseid, kes ei rahuldu millegagi, kõige üle nurisevad ja midagi ei oska ette võtta. Niisugused inimesed ei saa töödega hakkama, kuigi vahest tööd leiavad, võivad jääda tänaval auto alla, või sattuda osavate kelmide ohvriks. Need inimesed pöörduvad õige pea jälle kodumaale tagasi ja nad riigile nii hõlpsasti kaduma ei lähe. . .

IV.

Hädavajalised väljarändajale võõrsil on ka k e e l e j a a m e t i o s k u s .

Ilma keeleoskusega ja ilma aitajateta võõra rahva seas on väljarändaja kurtumast raskemas seisukorras. Kurtum on õppinud vähemalt liigutustest aru saama ja end liigutustega väljendama, kuid keeleoskamatu maavõõrale väljarändajale on seegi oskus võõras. Ta ei saa omale korterit kaubelda, ei saa süüa osta, ei oska teed küsida võõras linnas, kui ainult tõlgi abil. Rääkimata veel kohakuulamisest.

Harilikult kuluvad niisugusel puhul väljarändaja esimesed 3—6 kuud kõige hädavajalisema keeleoskuse omandamiseks. Muidugi oleneb ka siin kõik inimese andekusest ja agarusest. Mõni omandab keele kiiresti, mõni ei saa teda üldse kätte, kas või nuta.

Nii halb ei ole küll lugu ametioskusega, sest ettevõtlik inimene võib hakkama saada kuidagi ka ametioskusega. Kuid sel juhtumisel saab näha palju rohkem vaeva, sest peab algama kõige lihtsamast ja kõige närusemast teenistusest, kuni omandatud mingisugused oskused. Intelligent ja haridus ei aita palju. Kaugelt rohkem hinnatav on füüsilise jõud. Keeleoskusega, isegi väikese keeleoskusega ametitöölaine võib leida teenistust juba algusest peale ja korraliku töötasu eest, väljaarvatud muidugi juhtumisel, kus tööjõu pakkumine vastaval ametialal ületab nõudmise. Siis ei aita ka amet.

Järjekindlalt suuremaks takistuseks töösaamisel muutuvad ametiühisused, missugune liikumine pea igal maal ikka paisub. Ametiühisused ei taha väljamaalasi heameelega oma liikmeteks võtta ja tõrjuvad neid töödelt eemale. Mida rohkem mõju omandavad ametiühisused, seda suuremaks muutuvad need takistused. Seesugune olukord on nüüd juba õige terav Austraalias ja Uuel-Meremaal ning mitmetel ametialadel ka Ameerikas.

V.

Väga palju loodavad tihti meie väljarändajad v ä l j a m a a s u g u v e n d a d e a b i l e . Siingi on pettumused paratamatud. Harva leidub võõrsil neid kaua ära olnud suguvendi, kes täiesti võõrale kodumaalasele valmis on pakkuma oma avitavat kätt. Nad võtavad kaasmaalasi vastu muidugi sõbralikult, annavad head nõugi ja tunnevad nähtavat headmeelt juhuse üle kodumaa uudiseid kuulda ja kodumaa üle mõt-

teid vahetada, kuid see on ka kõik. Ja siin on eestlased ise süüdi. Kahjuks on väljarändajate hulgas rohkesti igasuguseid juhusteotsijaid, aferiste, kes ei löö risti ette millegi ees ja kelle südametunnistus sugugi ei piina ligimese usaldust ja lahkust kurjasti tarvitamast. Need on kõige osavamad ja ka kõige agaramad oma suguvendade heatahtlikkust kasutama, kuid ei mõtlegi ise samaga tasuda. Muidugi on siis juba järgmine kord suguvend võõraste kaasmaalaste vastu väga ettevaatlik ja katsub neist parem eemale hoida. Käesolevate ridade kirjutajale on ette tulnud mitmed juhud, kus väliseestlased on palunud oma aadresse mitte laiemalt teatavaks teha ja seda just ülnimetatud põhjusil.

Kuid alati ei ole just ka aferistid süüdi, vaid päris ausad kaasmaalased, kes oma saamatusega ja hädalikkusega avitaja suguvenna avitamise isu kurguni on täitnud.

Sellest kõigest järeldub, et väljarändaja kunagi ei loodaks suguvendade abile, kui tal omal otsekohe sugulasi või sõpru ees ei ole, kelle abile võib olla kindel.

Aita ise ennast — siis aitavad sind ka teised, — oleks siin sobiv juhtlause väljarändajale.

VI.

Kõige rohkem on väljarännata kavatseja hädas *i n f o r m a t s i o o n i g a*, mida tal oma sihtkoha maa üle vaja läheb. Eriti siis, kui see informatsioon on väga vastoluline, nagu see näiteks oli Austraaliasse väljarändamise puhul. Peamiseks põhjuseks selles on küll asjaolu, et informatsioon on olnud väga isiklik, subjektiivne. Igaüks informeerib ja valgustab olukorda, nagu tema isiklikult seda tunneb, nagu talle isiklikult näib enda olukorras ja nagu see kooskõlas tema isikliku tundeilmaga. On informeerija optimistlik, ettevõtlik, julge, siis on tema informatsioon kaugelt rõõmsam ja vastavalt kiitvam, isegi võrdlemisi halvas olukorras. Seesugune informatsioon võib sobiv olla ainult samasuguse hingelaadiga ja samasuguste omadustega isikule. Pessimist tembeldaks selle informatsiooni kohe selgeks valeks. Kui näiteks mõned Austraaliat väljarändamise hooajal väga ülistavad, siis ei või neid kuidagi pidada petisteks, nagu mõnelt poolt neid tembeldati. Etteheitaks nendele võiks olla ainult, et nende informatsioon oli väga isiklik. Neil oli läinud Austraalias hästi, teenistus oli olnud hea, loodus ja kliima meeldisid neile, sisemine tundeilm ka ei protesteerinud, loomulik, et Austraalia neile meeldis ja nad ka teistele seda head soovisid. Nad ei võtnud ainult arvesse, et teised ei oma neid hingelisi ja füüsilisi omadusi, mis neil olid, ja et teiste käsi seetõttu võib seal käia hoopis teisiti ja et Austraalia nende pilkudele võib avaneda sootuks teises valguses.

Et teisele inimesele soovitada väljarändamist ja jagada vastavat informatsiooni, peab olema äärmiselt ettevaatlik: peab tundma enne läbi ja läbi informeeritavat inimest — kõiki tema võimeid, omadusi, hingelaadi, kuidas tema võiks endal tunda ja kuidas ta võiks läbi saada väljarändamise sihtkohas. Kui informeerija informeeritavat ei tunne, peaks piirduma ainult objektiivse erapooletu olude kirjeldusega, seades kirjelduse nii, et väljarännata kavatseja ise võiks võrrelda, kuidas tema oma isiklikkude omadustega ja oskustega kirjeldatud ümbruskonnas, tingimustes ja olukorras võiks sobida.

Seda peaks silmas pidama kõik suguvennad üle ilma, kelle poole kodumaalt pööratakse vahest teadete ja arvamiste saamiseks.

VII.

Kokkuvõttes tuleks väljarändajal tõsiselt arvestada siis järgmiste asjaoludega:

1) Tuleb analüseerida oma hingelaadi, et leida, kui suuri raskusi võiks tuua omaga kaasa uues ümbruskonnas hingeline sobimatus ja kas sellest tingitud kannatused ei kujune suuremaks, kui seda väljarändamisega saadud paremused suudavad tasuda.

2) Peab omama tugeva iseloomu ja ettevõtlikkuse, et uutes oludes võita kõiki raskusi ja leida omale uue tegevuspõllu.

3) Hädavajaline on keeleoskus ja soovitatavalt ka ametioskus, et saaks ilma võõra abita oma asju ajada ja kiiremini teenistust leida.

4) Ei tule loota võõrale abile, vaid tuleb arvestada eeskätt ikka ainult oma jõuga.

5) Väljarändamise kavatsemisel tuleb muretseda omale õige ja erapooletu informatsioon ja seda enda omaduste, oskuste ja hingelaadiga võrreldes, alles lõpulikult otsustada väljarändamise küsimus.

Kõige lõppeks jääks aga ikkagi veel soovitada väljarändajaile, et nad kodumaalt lahkudes oma taga mitte kõiki sildu tagasipööramiseks õhku ei laseks, vaid katsuksid tagasipööramise teha endile igal võimalikul juhtumisel hõlpsamaks.

Ei tea iial, mis võib juhtuda võõrsil ja mis salaniidid meid kodumaaga köidavad — need selguvad tihti alles peale väljarändamist. Siis on hea, kui tagasipääsutee lahti.

London, 1. juunil 1930.

Välis-Eesti organiseerimise probleemi ulatusest.

Paralleeljooni teistest maadest.

Dr. P. A. Speek'i kirjadest „Almanaki" toimetusele tema lahkel loal
Ed. R.

I. Väliseestilise liikumise tähiseid.

Välis-Eesti küsimus on suur, keeruline probleem, mille lahendamiseks meil ei ole veel mingisuguseid kogemusi. Ta on nii suur, et meie end tunneme selle probleemi ees õige väikesed ja jõuetud.

Välis-Eesti probleem on kõigepealt kogu Eesti rahva enda sisemine probleem: ilma Kodu-Eesti haridusliku ja majandusliku tõusuta ei saa Välis-Eesti probleemi lahendada, kuna jälle väliseestlased omalt poolt võivad ja peavad märksa kaasa aitama Kodu-Eesti kosumisele ja kasvamisele, kes nõuga, kes teoga, kes rahaga. Probleemi lahendus seisab selles, et kord olukorrani jõuda, kus iga eestlane, olgu ta siis kus tahes, tehku ta siis mis tahes, ennast ikka ja alati eestlase tunneb olevat ja oma rahvusliku päritolu üle ikka ja alati on uhke ja julge, kes enda kohta ühes laulikuga võib öelda: eestlane olen ja eestlaseks jään, kuni ma suren ja hauda kord läen! Nii-suguse seisukorra juures ei ole tähtis, kas keegi meist välja rändab või tagasi läheb — on isegi parem, kui osa eestlasi välismail asub, olles seega kodueestlastele n. ö. ülemaailmseteks silmadeks ja kõrvadeks, ning kes Kodu-Eestile tarbekorral raskuste päevadel appi tulevad oma nõu, raha ja ka verega, kui Kodu-Eesti kutsub või isegi — käseb.

Muidugi on see ju määratu kauge ideaal, kus kogu Eesti rahva õnn ja õnnetus on iga eestlase õnn ja õnnetus ning iga eestlase õnn ja õnnetus kogu Eesti rahva õnn ja õnnetus. Kuid igas liikumises on vaja tähi-seid, ka kõige kaugemaid, sest muidu oleks liikumine pimedast peast kobamine.

Eks tõenda Välis-Eesti ühingu tegevuse alguski, missuguses orus meie tegelikult oleme: kirjutatakse kirju, kulutatakse jõudu, aega ja raha, saadetakse välja kulukaid ankeetlehti, kuid vastuseid ei tule ja ei tule . . .*)).

Eks juba isegi see näide anna küllalt selge tunnistuse probleemi ürgsusest ja raskusest. Kuid probleem, olgu ta nii suur, keeruline ja raske kui tahes, on lahendatav, kui mitte aasta-kahe, siis põlvede jooksul. Üle temast saab. Juutidel on see probleem lahendatud ja ka sakslastel (välja arvatud sakslased Am. Ühendriikides), ja pole põhjust karta, et ka meie seda kord aja jooksul ei lahenda, kui aga leidub arusaamist probleemi tähtsusest.

*) Natukehaaval siiski ikka tuleb, kuid vastuste rohkusest ei saa muidugi juttugi olla. Toim.

II. Emigrantide probleem Saksamaal.

Saksamaal on emigrantide organiseerimine korraldatud hästi sel teel, et nendel seks otstarbeks on loodud tervelt ü h e k s a t e i s t erilist organisatsiooni. Pea igal organisatsioonil on oma häälekandja. Organisatsioonid on küll enamalt jaolt eraasutused — vormi poolest, kuid valitsus juhib neid ja toetab rahaliselt.*)

Saksa organisatsioonidest on meile eriti tähelepanuväärt Stuttgartist asuv Deutsches Auslands-Institut, mis annab välja „Auslanddeutsche't". Selle tegevuse piirkonda kuulub välismaa sakslaste poliitiline olukord (muuseas ka Baltikumis ning sellega Eestiski). Tähelepanu väärrib ka Evangelische Hauptverein für deutsche Ansiedler und Auswanderer E. B. Berliinis. See karjatab peamiselt Saksa Lutheri usu vaimulikke välismail (muuseas ka Eestis) ja nende kaudu siis ka maa kohalikust rahvusest vaimulikke. Eriliseks huvialaks on organisatsioonil Tartu ülikooli usuteaduse fakulteed ja ka kogu ülikool.

Üldiselt peab tähendama, et sakslased näevad heameelega, et sakslased kodumaalt välja rändavad. Ka ei hooli nad sellest, et väljarändada-

Pirita jõgi.

jad tuleksid tagasi. Mida nad aga rõhutavad ja eriliselt püüavad, on see, et sakslane, olgu kus tahes, ikka ja alati sakslaseks jääks, et välissakslased üksteisega ühte hoiaksid kui takjad, igal pool ja igal viisil üksteist aitaksid edasijõudmises, et iga sakslane võitleks Deutschtumi eest (mida nad sagedasti lihtsalt „Das Kultur'iks" nimetavad), Deutschtumi levitaksid ja selle lippu kõrgel hoiaksid. Üks eriline ülesanne seisab selles, et sakslased välismail end ametnikkudena üksteise toetusel poetaksid välismaade ametasutustesse. Ja peame möönma — neil on sel alal edu. Kas see ei ole suur Deutschtumi võit! Kes teab, millal tuleb aeg, kus seda võitu saab realiseerida Deutschtumi kasuks!

Panin hiljuti tähele niisugust väikest asja: Eesti ülikool annab välja „Acta et Commentationes". Selles ilmuvad ühed ja teised teaduslikud tööd, mõni Eesti keeles, mõni Prantsuse ja Inglise keeles, kuid vist suurem osa Saksa keeles. Mõned Ameerika suuremad ülikoolid annavad välja bibliograafilisi kuukirju, kus ka välismaade teaduslikke töid ülevaatlikult käsitatakse. Columbia ülikool annab välja „Social Science

*) V. Dienstliche Mitteilung nr. 81, Reichsarbeitsmarkt — Anzeigeri lisa 1929. a.

Abstracts". Järjekindlalt saadetakvat Tartust ainult neid „Acta et Commentationes” numbmeid refereerimiseks, milles sakslaste saksakeelsed tööd sees, kunagi aga mitte neid numbmeid, kus tööd Eesti, Inglise või Prantsuse keeles. Olen kutsutud Abstractite collaboratoriks ja kutse võtnud vastu. Kirjutasin Tartu ülikoolile, et saadetak ka eestikeelseid töid, kuid kui mu kiri seal sakslaste näppu juhtus, siis muidugi kas vastust ei tule, või kui see tuleb, siis vaenulik. Mul on selles juba väike kogemus olemas.

Sakslased levitavad agaralt üle maailma usku, et teadus on ainult Saksamaal ja et ainult Saksa keeles võib midagi saata korda teaduslikult.

Seda kihutustööd teevad mitte ainult Saksa akadeemikud ja tembeldatud Deutschtumi toed, vaid erilise südikusega ka marksistid*).

Et sakslastel välismail, eriliselt aga Baltikumis, korda läheb riigi oma rahvusest võrsunud juhtivatele tegelastele auku pähe rääkida, näitavad mitmed lood meie Eestiski, kuid nendest kirjutamine viiks liiga kaugele.

Kõik see tõendab käesoleval juhul, kui osavasti ja hästi on osanud sakslased oma Välis-Saksa asja organiseerida. Sellest võib leida mõndagi tulusat eeskju oma Välis-Eesti liikumise juhtimisel, muidugi mitte niisugustes raamides, nagu seda teeb Saksamaa.

*) Amsterdami Rahvusvaheline Ametiühisuste Föderatsioon (mille liikmeks vist ka Eesti ametiühisused) on täielikult Saksa marksistide kontrolli all.

Föderatsioon annab välja iga nädal Press-Berichte (Reports), mis paljudes keeltes üle maailma laiali saadetakse, muuseas ka Am. ametiühisustele, vaatamata, et ametiühisused Kanadas, Ühendriikides ja Kesk- ning Lõuna-Ameerikas Amsterdami Internatsionaali ei kuulu.

Selles Press-Berichte's teevad Saksa marksistid Deutschtumi heaks taktita kõige käredate ja isegi päris jämedat propagandat. Selleks mõni juhtumisi võetud näide möödunud aastakäigust:

„Kahtlemata on Saksamaa esimesel kohal majandusteadusliku uurimise alal ja seepärast peavad teiste maade ametiühisused väga tihedalt tähele panema iga otst, millele ta (Saksamaa) jõuda võib majandusliku süsteemi peategurite suhete uurimises.“ (Allik: „Rahvusvahelise Ametiühisuste Föderatsiooni Pressi Teadete“ majanduslik lisa, Amsterdam, Aprill, 18, 1929).

„Oma õige majandusliku poliitika tagajärjel on Saksa ametiühisusline liikumine kõige tugevam maailmas. (Ja, võta näpust: Saksa ametiühisuslik liikumine on purunenud fraktsioonideks „filosoofia,“ poliitiliste parteide, usu jne. järele, — seal on sotsiaaldemokraatlikud ametiühisused, kristlikud, katoliiklised, protestantlikud, tsentrumi, vabameelsete jne. ametiühisused. P. A. Speek). Tema võim ja töö on kõikide Rahvusvahelise Ametiüh. Föderatsiooni koondatud tööliste organisatsioonide uhkus. Nende (Saksa ametiühisuste) järjekindel püüdmine omale õigele sihile ja nende praktiline mõistus on ju teada. Kui nemad Saksa Vabariigi löid ja kui nemad ta kaitseks välja astusid, siis vajutasid nad kogu Euroopale (selle hulgas muidugi ka Eestile. P. A. S.) demokraatia pitsati, teda (Euroopat) poliitiliselt juhtides demokraatia teerajale. Mida nad tegid poliitiliselt, sellest peavad nad nüüd ka kinni pidama ametiühisuslikus liikumises, teise sõnaga, majanduslikul alal.“ (Allik: Sama, 10. okt.).

„Mis Saksamaal Saksa kaastöolistega üksi päris kerge läbi viia, sest et Saksamaa on ikkagi veel esimesel kohal teaduslikkudes asjades, siis on lugu hoopis teine, kui tegemist on paljuarvuliste välismaa kaastöolistega, kes selles asjas veel enamasti praktikandid on.“ (Teiste sõnadega: veel vähikud on. — P. A. S.) — Allik: Vorwort. Internationales Handwörterbuch des Genossenschaftswesens, Berlin, 1928.

Sellesse väljaandesse on ka eestlane hr. A. Tamman kontributeerinud. Vaatamata, et ta Tallinnale ja Tartule hoolega Saksa sabad (Reval ja Dorpat) on taha pannud, on ta järelikult ikkagi kui välismaalane v õ h i k teaduses sakslaste arvamise järgi . . .

III. Jugoslaavia ja emigrandid.

Emigrantide asja Jugoslaavias ajab Töö-koda (Labor Chamber), mis poolametlik asutus, kuna kuulub töö-hoolekandeministeeriumi alla. Töö-koda saadab emigrantide attaschee nendes maades asuvate Jugoslaavia saatkondade juure, kus rohkem emigrante, näiteks Ühendriikidesse. Olen siin Washingtonis niisuguse Jugoslaavia emigratsiooni attascheega isiklikult tuttav. Tema ülesanne siin on läbi käia emigrantidega, pidada nende aadresside raamatut ja nendele nõu ja tööga abiks olla. Oma tegevusest raporteerib ta valitsusele kodumaal. Varematal aegadel pooldas Jugoslaavia oma kodanikkude väljarändamist Ühendriikidesse, sest nad saatsid tagasi raha ja, kui ise tagasi rändasid, töid jällegi ühes raha. Nüüd aga, peale kvoota seadust, on emigrandid siin jäädavalt kodu looma hakanud, ja seda Jugoslaavia valitsus heameelega ei näe.

„Quarterly Review of Yugoslaw Migration” nr. 3 — 1929. a. — järgi on jugoslaavlasti Ühendriikides 600.000. Üksi heategevaid organisatsioone on neil seal 17, nendest mõnel üle pooletuhande haru. Organisatsioonide üldkapital 1928. a. oli 14.094.110,68 dollarit. Ühendriikides ilmus neil 1928. a. viiskümme nd viis ajalehte ja ajakirja (Serbia, Kroaati ja Sloveeni keeltes). Seda peab tunnistama suureks organiseerimistöökse selle väljarändajate arvu juures, mida teistele võib seada ainult eeskujuks.

*

Dr. P. A. Speek'i poolt on saadetud materjalid ka teiste maade emigrantide ja emigratsiooni korraldamise kohta, mida loodame järjekorras edaspidi avaldada.

Pirita rand.

Kodumaa suvemõnususi.

Mida pakub Eesti turistile ja suvitajale.

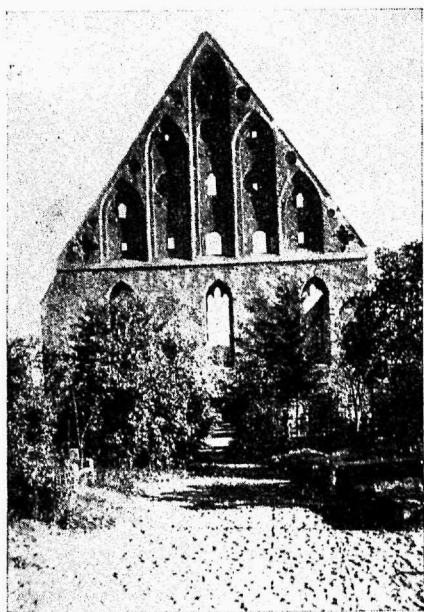
Eestlase suur tõuvinga, kõige oma alahindamine ja võõra ülehindamine, on juba kodumaal viimase veerandi ni kadumas. Oli vanasti niisugune imelik aeg, kus meie maad valitsevad võõrad vaatasid meie maale ja kõigele siinsele halvaks paneva pilguga ja meie inimesed ise õppisid tegema seda järele, leides et see on hea toon ja peen komme. Nüüd sellest hüpnosist vabanedes, on tehtud igal alal ümberhinnanguid, põhjendamata eelarvamised on kadunud ja nüüd näeme, et see meie kodumaa kõige sisalduvaga polegi nii kehv värk. Pole ühtki põhjust hoida nina maas.

Ärkamisaja luuletajad küll laulsid, et isamaa on ilus, kuid tegelikult meil valitses arvamine, et ilus on seal, kus on pilvekõrgused mäed ja palmimetsad. Nüüd aga välismaarändudel

niisugustest paikadest eestlane ei otsi niipalju ilu kui uudishimu rahuldamist. Sest ilu järele janunejale meie omagi kodumaa suudab pakkuda üle ootuste. Kui ainult ise ei hoiä silmi kinni.

Vanemale väljarändajale küll on vaevalt kujutletav, kuivõrt liikuvamaks on muutunud eestlane oma kodumaal. Vanasti istuti omas talus või omas linnakorteris ja oma lähemast ümbrusest saadi kaugemale ainult siis, kui oli kannul mõni suur häda, näiteks marupeni või vihane härg. Nüüd aga pole palju neid talutaate, kes pole käinud oma silmaga vaatamas oma riigi pealinna. Õppereise ei korralda üksi koolid, vaid ka maaseltsid, keskkooliõpilased ja üliõpilased harrastavad matkamist mööda suvist Eestit.

Tõmmatakse kodumaa suve jooksul läbi risti ja pikuti, üksi ja salkadena. Nendel rännakuil nad näevad igal tunnil maanteedel vastuvuravaid autosid, motosiklette, jalgrattaid ja omnibusse. Nendeski ei istu keegi muu, kui ikka seesama armas kodanik, kes suvel tahab vaadata, kuidas see kodumaa lähemalt silmitsedes õige välja näeb. Jõuab seesinane sõiduk aga kuhugi suvituskohta, siis

Põlva kloostri varemed.

leiab ta sealt eest tuhandeid oma-maalasi, kes tulnud linnadest suvitama. Suvitamine on läinud sedavõrd moodi, et iga teenija ja ametnik, kes saab suvel puhkusekuu, otsib üles koha, kus kondile kõige mõnusam. Ühesõnaga — pole enam niisugust paigalpäsimist, mida kasvatati kontidesse päris- ja teoorjuse ajal, vaid eestlane on hakanud liikuma ja ei liigu sugugi vähem, kui tehakse seda teiste rahvaste juures.

Sellest see vist on tulnudki, et tuntakse ja hinnatakse oma kodumaa kaunidust rohkem kui varem. On selgunud, et Eesti on päris esmajär-

guline suvitusmaa ja turismimaa. Turistile Eesti pakub vaatamisväärsusi õige rikkalikult. Meil on vanu keskaegseid linnu, meil on rohkem kui kusagil mujal kantside ja losside varemeid, meie maal on kõige rikkalikumalt muistseid lahinguvälju, meil on muinaseestlaste maalinnad, ainukesed omataolised maakeral, meil on kohti, mille ümber rahvasuu on loonud legende, küll ilusaid, küll jubedaid. Haapsalus nähakse veel praegugi lossitornis tonditaolist valget naist ja Kuresaare lossis võime vaadata sajandite eest seinasse sissemüüritud rüütli luukere raudriides.

Niisuguseid asju võiksime loetella lõpmatuseni, kuid see pole ometi kõik, mida pakub meie maa turistidele. Soomlased nimetavad oma maad Tuhande järve maaks, kuid see pole õige. Soomlastel on neid järvi mitukorda tuhat, kuid meil just on neid loetud tuhande ümber. Meie maa on tuhande järve maa üsna õigusega. On Pühad järved ja Vaiksed järved, kuid on ka muiste vulkaani kraaterisse tekkinud Kaalijärv Saaremaal. Meil on jõgesid ja koski, Narva kosk ei anna suuruselt sugugi järele soomlaste kuulsale Imatrale. Meil on merirandu, kus äkiline paesein on kümneid meetreid kõrge, meil on ka saarestik, milles suvepäeval laev ujub kui roheliste põõsaste vahel. Ja meil on ka kõige kõrgemad mäed Baltimaal.

Kõike ei suuda loetella, mille poolest meie maa on võitmas turistide tähelepanu. Nii suure ajaloo maa, nagu seda on Eesti, sisaldab eneses palju mineviku mälestusest, kuid ka meie loodus pole kehva, vaid ta on rikkalikult mitmekesine.

Aegadel, mil eestlastel veel polnud võimalusi kasutada kõike, mida pakub meie maa, leidsid võõrad meie maalt mõndagi, mida ruttasid usinasti kasutama. Need on meie mererannad, mis kui loodud suvituskohtadeks. Nii tekkisid juba ammu

meie vanemad suvituskohad Pärnu, Kuresaare ja Haapsalu. Viimase ka-
suks kõneleb juba seegi, et Vene
tsaar Aleksander III omast suurest
riigist ei leidnud suvitamiseks arm-
samat kohta, kui see Eesti Veneet-
sia oma lahtede ja saartega. Niko-
lai II aga saatis ühe suve mööda
Paldiskis, kus kohal teda külastas
ka Saksa keiser Vilhelm II. Mõned
suurvürstid ja kindralid aga armas-
tasid Narva-Jõesuud, Kuresaart ja
Pärnut. Ning kus nemad ees, seal
oli hoovkond ja muu kõrge aadel
truult järel, sest kel kukkur vä-
hegi kaalus, see tahtis suvitada kei-
serlikkudes suvituskohades.

vituskohti peamiselt jõukam kiht
laialt Venemaalt, kuid nüüd pole
enam olemas ei endist Venemaad
ega ta jõukat kihti. Suure Venemaa
jaoks ehitatud suvituspaijad jäid
Eestile. Kuna nende tarvitajaskond
kadus, tuli neil kohtadel kohaneda
Eesti oma suvitajaskonna jaoks,
aga et see oli esialgu veel väga väik-
searvuline, muutusid nad väga oda-
vateks ja igapäev kättesaadava-
teks. See omalt poolt andis ka tõuke
suvitamise kombe levimiseks, ja see-
pärast meil kevadeti pealinn valgub
tublisti tühjemaks.

Odavus on praegugi meie suvi-
tuskohtades õige üldine. Narva-Jõe-

Pirita kloostri varemed.

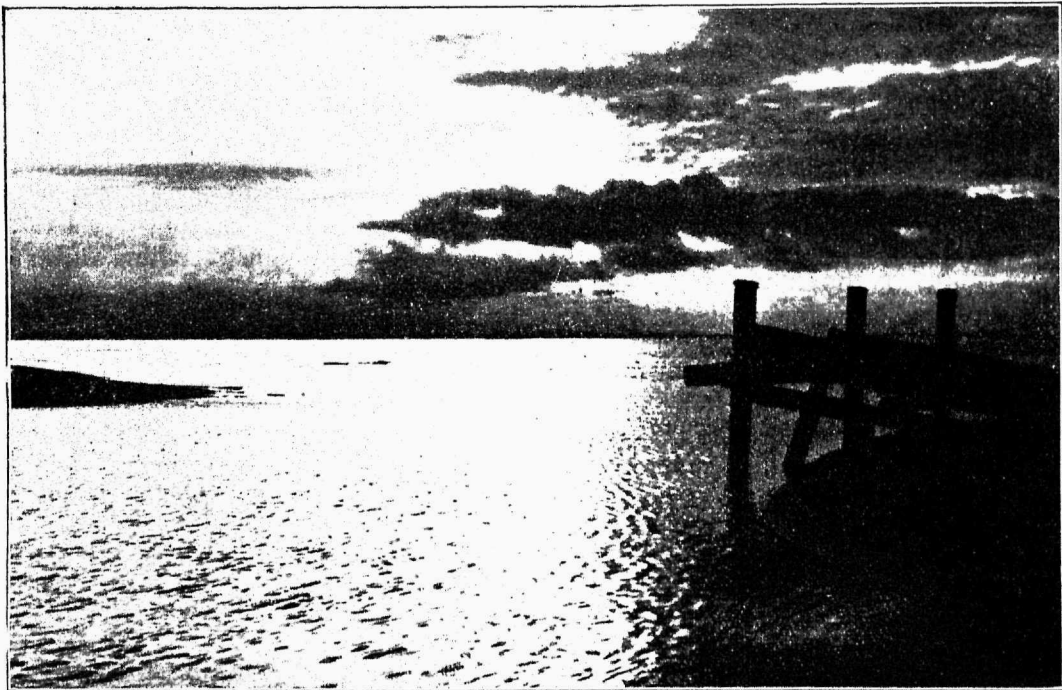
See ei kujunenud nii ilma põhjus-
teta. Suvituskohadeks said need
linnad seepärast, et nendes on ilusad
supelrannad, soe merevesi, tervisline
õhk ja kaunis ümbrus. Nendele selt-
sib aga veel üks suur põhjus ja see
on — tervisemuda. Kõikides nendes
suuremates mereäärsetes suvitus-
kohtades on mudaravilad, kus võib
ajada kehast välja igasuguseid kiu-
savaid haigusi. Nii et on ühendatud
nii puhkuse kui ka ravimispaik. Rheu-
mahaiged tulevad kevadel siia longat-
tes keppide najal, kuid sügisel, peale
korralikke vanne, lahkuvad otsekui
noorendatult. On puhanud ja peale
selle veel vaigistanud kurje valusid,
mis olid tõsiseks ristiks kaelas.

Vene riigi ajal kasutas neid su-

suus näiteks endisel ajal oli 600 su-
vilat, suvitajate arv aga on kõiku-
nud igal aastal 3—4000 ümber. Et
paljud suvilad jäävad tühjaks, on
endastmõistetav. Seepärast pole ka
suurt hinnaküsimist.

Viimastel aastatel siiski Eesti su-
vituskohad on saanud armastatuks
ka väljamaalastele. Kõige rohkem
käib siin suvitamas soomlasi, keda
1929. aastal Pärnus üksi oli umb-
kaudu 1600. Teistest riikidest saa-
bub suvitajaid väiksemal arvul. Kuid
neid on tulnud isegi Rumeeniast,
Ungarist ja Inglismaalt.

Väljamaalasi tõmbab ligi peami-
selt meie üldine eluodavus. Ümbrit-
sevatest maadest Eestis on elu kõige
odavam, mispärast väljamaalased

Pirita jõe suu suvel, päikese loojaminekul.

Eestis saavad lubada omale palju rohkem kui sama raha eest omal kodumaal. Ja omamaalastestki igaüks saab suvitada nii, nagu lubab ta sissetulek. Kui olud ei luba elada laiemalt, saab läbi üsna ilusti ka oma koduse kuu-eelarvega.

Nii oleme leidnud oma maa turismimaana ja esimese järgu suvitamaana. Nendest külgedest meie kodumaa on rikkam.

Suurimad suvituskohad Eestis on eelpoolnimetatud Nnrva-Jõesuu, Pärnu, Kuresaare, Haapsalu ja Elva. Nendes ulatab suvitajate arv igal suvel tuhandetesse. Peale nende on agarida väiksemaid. Nii on mererannas veel Sillamäe, Toila, Käsmu, Loksa, Võsu, Rannamõisa ja Klooga. Tallinna läheduses on Pirita, Kose ja

Nõmme. Viimane neist on lühikese aja jooksul kasvanud linnaks 14.000 inimesega. Raudteeäärsetest suvituskohtadest on tähtsamad Aegviidu, Vasalemma ja Peedu. Paljuid meelitab ilus Pühajärv suveks oma juure ja Võrumaagi mahutab suvel hulga suvitajaid.

Nii oleme leidnud oma maa turismimaana ja esimese järgu suvitamaana. Nendest külgedest meie maa on rikkam nii mõnestki teisest maast. Seda kasutame kodumaise, see tõmbab ligi ka niisugustes asjades nõudlikke välismaalasi. Seda peaksid pidama silmas ka väliseestlased, kes oma suvituskohaks võiksid valida kodumaa. Tuleb mõnusam ja odavam ja üldse oleks tabatud kümme kasu korraga.

Kolm möödunud kuud Eestis.

Goethe lausus, et suurtel inimestel on ainult suurem kaust, voorusi ja pahesid nad omavad vähimatega samaseid, ainult suuremal hulgal. Suhe võib samane olla.“ See hinnang suurte ja väikeste inimeste kohta on passilik ka suurte ja väikeste riikide kohta. Meil ei ole sündmusi, mis haaraks maakeri, kuid küllaldaselt sündmusi, mis tähtsad meile enesetele, cestlastele ja Eestile. Veerandaastat on möödunud, elu voolab rahulikult edasi, kuid selles ei puudu laineid ja nende harju. Vanade mõttetarkade vaatepunktilt „ei ole midagi uut päikese all“, kuid elus on käbedust ja kibelemist, sündmusi ja teostusi, mis oma arengult ja tulemustelt tunduvad ja mõjuvad uutena kaasaegsetele. Sündmuste uudsus saab isegi nii uus ja suur olla, et nende arendamisel, edendamisel ja saabumisel üks tark teiselt targalt pärib päris põrutatult. „Kas tõepoolest mõistust ega aru enam maa peal ei olegi?“

Vaatame neid kodumaiseid sündmusi, mis palistavad kaasaegse kähku kõigest möödaruttava inimese veerandaasta teed.

*

Vabariigi 12. aastapäev möödus rahulikult, suure pidulikkuseta. „Pallitamine“ jäi ära, aeg nõuab tööd. Lugupidav oli Rootsi kroonprints ja kroonprintsessi osavõtt 12-nda vabaduspäeva aktusest Stokholmis, mille seal korraldas Eesti-Rootsi ühing. Vabaduspäevale ajalt lähedasena järgnes Jaan Poska 10-nda surmapäeva mälestamine. Ikka elav on mälestus Jaan Poskast, kes esimesi ja suuremaid eestlasi ning meie parem poliitikamees Eesti riigi sünnil — isevalitsuse alt rahvavalitsuseks.

Sündmused on head ja kurjad kui loodus ise. Terroristi poolt tapeti kind-

ral J. Unt, 3. diviisi juht ja Tallinna garnisoni ülem. Roim, mille üksmeelselt mõistis hukka kogu maa. Kindral süngitati maamulda rahva paljutuhandelisel osavõtul. Matus kujunes võimsaks truuduseavalduseks kodumaale.

Et ohjeldada kommunistlike elementide kihutustööd, mis üldiselt küll nõrgenenud, pikendati kaitseseisukorda 1. aprillini 1931. a. Suleti Eesti töölispartei, mis oli kujunenud kommunistide keskuseks. Parteist oli enne seda välja astunud rida liikmeid, kes kaasa ei tahtnud teha riikiõõnestavat tööd. Paljastati kommunistlik organisatsioon, kelle liikmetest kohtu alla anti 16. Rahulikult möödus 1. mai, riigipüha, mida kommunistid tavaliselt püüavad kasutada eneste sihilikkudes huvides. Üliõpilased oma rongikäikude ja tõrvikute põletamisega andsid maikuu- ja kevadetulekule rõõmsa ja lustiliku värvi, mis oli kaasatõmbav.

Surm viis hauda 2 meest, kellel oli seljataga palju tööd ja teeneid Eesti avalikus elus. Need olid A. Uibopuu ja J. Linnamägi. Eelmine neist muretses esimese rahalise aluse ja toetuse riigile vabadussõja ajal — 10 miljonit Soome marka laenuna Soomest. Mõlemad olid koos Estoonia teatrihoone rajajaid.

Rõõmu tõi vabadussõjaaegse juhi ja võitlushinge kehastaja admiral J. Pitka kojutulek. 6 aastat veetis ta võõrsil — Kaanada ürgmetsades. Kojutulekul võeti ta vastu südamlikult sooja vaimustusega. J. Pitka tagasitulek elustas uuesti vabadussõja kangelaslikku aega, mis praegusaja kiirel tempol tundus olevat juba kaugel „vanal ajal“, kui Türgi sõda ja Plevna lahing.

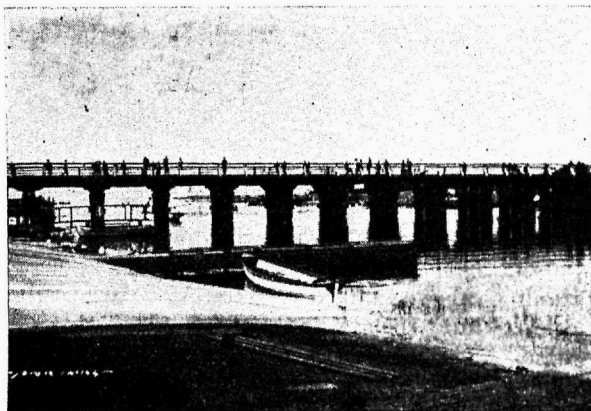
*

Uus häda on tekkinud: haridust on palju! Vanasti oli meie talupoegadest-

isade esimeseks mureks ja hooleks — poegi võimalikult hästi koolitada, et pojad saaks „heale, kergele ja puhtale tööle“. Nüüd on ajad põhjalikult muutunud. Gümnaasium, vanasti suur ja kallis kool, mis andis palju-palju teadust, on nüüd kaotanud oma väärtuse. Selle on hõlpsalt läbi teinud peaaegu kõik noored. Ja see poegade ning tütarde koolitamine ei taha end ära tasuda. Sest keskkool ju ei anna töösust. Nüüd on uus tendents: puhtteoreetilise teaduse levitamist vähendada. „100 keskkooli asemele 100 töökooli! 6000 õpetajat on liig palju. Enam on tarvis loov a t e l u kui tuldnäitavat elu.“

Koolivõrk on kokkutõmbamisel: üks

Pirita sild.

seminar suleti, tehnikumi ei võeta uusi õpilasi vastu, keskkooli õppemaksu kavatsetakse suurendada, ülikooli õppemaksu tõstetigi. Kümne aastaga on keskkooli lõpetanud 19.000 poissi ja tüdrukut. Võrreldes teiste riikidega on hariduse saamine Eestis odavamaid ja hariduse keskmine tasapind suuremaid maailmas. Elu ise alistubki uuele tendentsile: keskkooliõpilaste arv on vähenenud 886 võrra. Ärganud rahva esimene suur ürgjõuline haridusenälg on möödumisel, noortele otsitakse ja nad ise otsivad enam praktilisi alasid, kui seda pakuvad humanitaarharidusega keskkoolid.

Maailmasõja, revolutsiooni ja kultuurilise arengu mõjul erineb olevikuinimene suuresti maailmasõjaeelsest. Abi-

elu on teine ja selle tulemused samuti. Tänapäev on teisiti ajast, „kui vana isa kosis veel vanaema“. Selle tagajärg on, et Eesti rahvaarv ei tõuse, vaid näitab kahanemist. Eesti rahva üldarvu loetakse praegu 1.114.861-le. Möödunud aastal sündis 19.244, suri 20.198 ja välja rändas rohkem kui sisse 738. Rahvaarvu kahanemine aastaga 1692 võrra. Öeldakse, et nüüd kurameeritakse, kuid ei kuremeerita. Soovitatakse välismaalt tuua „amoriasjanduse eksperti“!

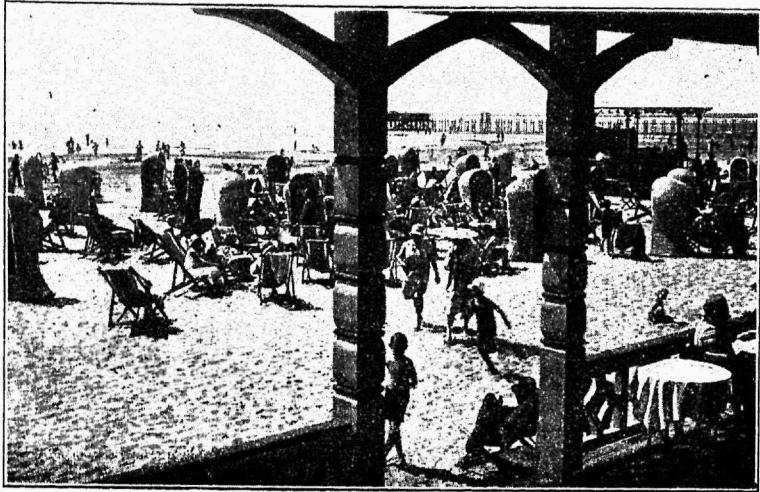
Kirikupäeval avaldati, et kirikud on Eestis 143, abikirikutega ja palvemajadega kokku 311 jumalatemplit, kuid kurdeti, et leigus on maad võtnud kiriku vastu ja kirikuskäijate arv väheneb.

Võiks siis arvata, et vastaspoolel „nisu õitseb“ — juuakse aina viina ja elatakse laialt. Nagu ütleb üks rahvalaulik:

„Joomine on mu rõõm
ja tants minu töö,
ning kena plika käsivars
on minu kaelavöö —“

kuid sedagi mitte. Valitsuse andmetest selgub, et viina juuakse vähe ja riigitulud viinast aina vähenevad. Salapiirituse sissevedu ei ole just tunduvalt tõusnud ja mis muusse „ulaelusse“ puutub, siis on see enim vastupidi hull: Mulgimaal võitis kihlveol 1 nael kulda 38-aastane neiu, tuues arstitunnistuse tõendusena oma valju kõlbluse kohta, mis oligi kihlveo vaielduspunkt.

*

Pätnu rand.

Riigi-eelarve võeti vastu tasakaalus 92 miljonit krooni. Väliskaubanduse bilansi passiivsuset ei ole saadud lahti. Käesoleva aasta 4 kuuga on kaupu sisse veetud 34,5 milj. krooni eest, kuna väljavedu sama aja kohta oli 27,9 milj. kr.

Teraviljakaitse seaduse pärast pidi tulema valitsuse kriis. Niivõrt läksid erakondade vaated alul lahku küsimuse kohta. Lõppeks lepidi peajoontes, et teravilja ostetakse põllupidajatelt kindlate hindadega, mis peavad tasuma kasvatamise kulusid. Välisrukki sisseveoks jääb ainuõigus valitsusele. Teraviljakaitse seaduse päevakorrare tuleku põhjustas asjaolu, et välisrukist müüdi hindadega, mis meie põllumeestel ära ei tasunud rukki kasvatamist ja seetõttu tarvilikuks osutus kaitse kodumaalisele põllumajandusele.

Eesti põllumajanduse võlakoozem on põllutööstusministeeriumi andmetel 63 miljonit krooni, millest üle poole pikaajalised riiklikud laenud. Talude üldväär- tuse suhtes on laenude kogusumma 8,3 protsenti. Sellepoolest ei ole asi halb, kuna teistes riikides on talude võlakoozem keskmiselt 30 protsenti.

Viljade seisukorrad on natuke üle keskmise, kuid muret põllumeestele teeb suve põuavõitu algus. Vihma on vähe.

Poliitiliselt on maa paremale poole nihkunud. Maavalimistel võitsid asunikud ja põllumehed, kuna kaotasid sotsialistid.

*

Majandusministeerium kutsus kohale 2 asjatundjat Austriast. Nende võõrmaalaste ülesandeks oli „läbi katsuda” riigi majanduslik organism. Esimene leidis eeskätt, et meil tuleks kodanikkude sissetuleku maksuvaba alammäära tõsta 50 prots. võrra. Selle asemele võiks „augu täitmiseks“ ja „peale ehitamiseks“ suhkur, sool ja tee maksustada kõrgema tolliga. Ning — vähendada ametnikke! Praegu on neid riigiaparaa- dis 26.000. Vähendada tuleks seda arvu minimaalselt 4000—5000 võrra. Teisel asjatundjal oli anda oma arvamine tubakamonopoli sisseseadmise kohta. Nimelt on kavatsus tubakatulusid tõsta 3½ milj. kroonilt 8 milj. kroonile. Praegu suitsetavad meie piibumehed halba ja odavat tubakat, ütles asjatundja, kuid monopoli sisseseadmisel vist küll halba ja kallist, ütlevad piibumehed.

*

Eesti-liikumine elavneb. Välismaal ja sisemaal. Läti eestlased otsustasid Riias koondumise haridusliiklusesse seltsidesse, et nende kaudu püsida vaimliselt

lähedamal kodumaale ja süvendada rahvustunnet. Petserimaal peeti Eesti kongress, mis teenis samuti rahvusliku vaimu süvendamist. Tahetakse kirikutes setudele võtta venekeele asemel tarvitusel võtta eestikeel, mis neile lähedsem. Jatkatakse võitlust uue kalendri eest, kuna setud senini suuri usupühi peavad vana venekalendri järele.

Eesti asundus avastati Türgimaal, Taga-Kaukasuses, mis peale sõda läks Venelt poolkuu lipu alla. Selles Uus-Eesti asunduses on 8 perekonda, keda ei taheta ilma jätta evangeeliumist-kirjandusest kodumaise elu-olu kohta.

„Emajõe ööbiku” — Lydia Koidula põrmu kavatses Eesti naisorganisatsioonide liit tuua kodumaa mulda Kroonlinnast, kus Koidula suri.

*

Üks küllatulek: Ungari haridusminis-

ter krahv Klebelsberg külastas Tallinat ja Tartut. Üks küllasõit: riigikogu delegatsioon, eesotsas esimees K. Einbundiga, külastas Saksa riigipäeva. Esimene õnnestus hästi ja elustas Eesti-Soome-Ungari hõimusuhteid, kuid kahjuks teist rikkus osaliselt mõisate tasuküsimus.

Veel on mainida kavatsusi ja sündmusi: inglased rakendavad põlevkivi ümbertöötamisele $2\frac{1}{4}$ miljonit naelsterlingi suuruse kapitali, tehas töötaks päevas ümber 2000 tonni põlevkivi; Vene-Balti laevatehase ostis Pikalaenu pank, tehase suurem võlausaldaja, 755.000 krooni eest; isikutunnistused kaotasid Eestis 1. juulist oma veneaegse suure tähtsuse, millega Eesti jälle samm lähemal Euroopale; Tartu laulupidu, millel laulis 10.000 inimest, õnnestus hästi.

Pärnu park.

Vabaharidustööst Eestis.

Vabaharidustöö enneseseisvuseaegne nimetus oli seltsielu, missuguse nimega seda liikumist nimetati ajalehtede sõnumikkudes ja mujal. See nimetus kahtlemata oli laiapirrilisem kui praegune. Kuid liikumisel endal olid siis ka palju laiapirillised ülesanded, kui praegusel ajal.

Seltsielu nii maal kui linnas oli Vene ajal meie rahvusliku elu koldeks. Vaadates tagasi möödunud aegadele ei saa jätta andmata Vene võimule tublidustunnustust — nende süsteem väikerahvaste omakultuuriliste püüete aheldamiseks ja rahvuslike algatuste väljasuretamiseks ühes venestuse asemeletoppimisega oli täiuslik. Milles oli eestlasel võimalik ennast avaldada? Poliitikas pääsesime ainult õnnekombel kahe riigiduma liikme kohani ja saime enamuse mõnes linnavolikogus. See oli kõik.

Ometigi Eesti elu arenemisratas oli pandud ärkamisajal veerema ja rahva elutahe oli selleks küllalt suur, et hoida seda seisma jäämast.

Selleks oli tarvis kollet, kust hõõguks rahvasse see soojendav aatetuli, kust areneks rahvuslik kasvatus ja koondamise töö. Veneaegne kool seda olla ei saanud, sest kooli järele valvati ülemuse poolt piinliku hoolega. Mitte selleks, et kas ta ei kasvata noortsugu liiga rahvuslikus vaimus, seda niikuini ei tohtinud olla, vaid selleks, kas kool ehk ei täida nõrgalt oma ümberrahvustuse ülesandeid. Seega kool oli täielikult Vene hariduse teenistuses. E e s t i h a r i d u s — seda sai omandada ainult kodusel teel.

Ajakirjandusegi võimalused olid piiratud karmide tsensuurolude tõttu. Olid piiratud ja raskendatud, kuid olemasolevategi võimaluste osava kasutamisega suutis ajakirjandus olla teenäitajaks rahvale.

Kus aga sündis tegelik ridade koondumine, kus rahvajuhtide näpunäited ellu viidi, kus meie kultuursaavutused kasutati ja kus elu omasoodu arenes ja lõi — see oli seltsielu. Kuigi suure järelvalve all ja kitsendatud tegevuskavaga, kuid siiski olid lubatud meil mitmesugused haridusseltsid, lauluseltsid, karskusseltsid, raamatukoguseltsid, spordiseltsid jne. Peale nende tekkisid veel majandusliku iseloomuga seltsid ja ühingud, kellede ülesandeks oli arendada majanduslikku koostöötamist. Tähtsamateks saavutusteks siin oli esimeste puht-Eesti rahaasutuste loomine, mis omakorda olid toeks eestlaste kohavõitmisele oma maa majanduslikus ja kaubanduslikus elus.

Seltsielu oli selleks tegevusväljaks, kuhu teguhimulisemad tegelased nii maal kui ka linnas said rakendada oma energiat. Kuna muudel aladel enda väljendamine ja maksmapanemine eestlastele oli takistatud, muutusid seltsid ainukeseks ja tõsiseks tegevusväljaks. Nende ümber tekkinud elu oligi see tõeline rahva seesmine elu ja liikumine, sest need olid rahva ainukesed oma ettevõtted ja nende elati kaasa. Need olid koondused, kus tegutseti eestlasena, kus tegutseti Eesti asja kasuks ja kus iga väiksegi tulemus oli aluseks, millele ehitati ikka edasi. Rahva ühistunde küpsemises ja avaramate tegevusvabaduste ihaldamise tekkimises on küll see liikumine väikeste seltside ümber olnud suureks edasiviijaks.

Iseseisvuse tulekuga olukord aga muutus suuresti. Seltsielu kaotas suure osa omast tähtsusest. Eestilise hariduse levitajana ta jäi teisele plaanile, kuna selle ülesande võttis omaks Eesti kool. Suurem hulk endisel ajal taotletavaid sihte

lauges haridusministeeriumi ja teiste asutuste ülesandeks. Rahva sihid ja tahtmised, mis enne otsisid teostumist vargsi mitmel seltsondliku töö viisil, said oma teostajaks Eesti riigivõimu, kellel käes kõik võimalused.

Esitaks see võttis seltsielul käest ta endise tähtsa seisukoha. Tähtsa muutuse tõi kaasa ka veel teine asjaolu.

Vabaduse saabumisega sai vabaks hulk töömaad, mis enne oli muulaste käes. See on maa valitsemine ja majanduslik elu. Endise tegevusvõimaluste kitsuse asemel tekkis nüüd igal alal tööjõudude puudus, suur hulk uusi ülesandeid ootas teostajaid. Tekkis valitsusaparaat, omavalitsused, kogu riikline aparaat, tekkis iseiseiv majanduselu, mis kõik nõudsid tööjõude. Nende nõudmiste täitmise lauges ülesandeks valitsevale põlvele, mis tõi kaasa selle võõrdumise nüüd vähem tähtsamaks jäänud tööalalt.

Isegi maal tundus seda. Suure hooga algas maal majanduslik ühistegevus, mis oli eriti tarvilik põllumajanduse uutele oludele vastavaks kohandamiseks ja sõdade tagajärjel tekkinud raskustest ülesaamiseks. See suur tööala võttis vanema põlve kaastöö kultuurhariduslikust seltsielust.

Nagu igal teisel tegevusalal nii ka seltsielul tuli kohaneda uutele oludele. Tal oli veel küllaltki ülesandeid ja nimelt v a b a h a r i d u s t ö ö a l a l. Seltside ja ühingute ülesandeks sai olla oma ringkondades kultuurhariduslike töö arendajaks ja süvendajaks, seltskondlike hariduse levitajaks ja vaimliste küsimuste rahva sekka kandjaks ja vaimlisest elust osasaamise võimaldajaks. Ning siit peale käib kultuurhariduslike seltside tegevus vabaharidustöö mõiste alla.

Vanema põlve osalise muudele aladele üleminekuga jäi vabaharidustöö suuremalt jaolt noorsoo asjaks. Ühenduses sellega algas maa kultuurhariduslikes liikumises uus tõusuaeg. Tekkis esimene suur koondis — Ülemaaline Eesti noorsoo ühendus, millele senini on kasvanud juba ligi kakssada osakonda. Need osakonnad tekkisid sinna, kus enne polnud veel neid sihte taotlevaid organisatsioone olemas. ÜENÜ osakonnad olid uudiseks ka sellepöolest, et nad avara põhikirja alusel töötades võisid koondada oma ümber igakülgse kohapealse liikumise, nii laulu, kirjanduse, spordi, näite ja kõik, mille jaoks enamalt igapäevale tuli asutada eriselts. Isegi ühistegevus kuulub osakonna töökavasse, nii et üks organisatsioon võib rahuldada ümbruskonna igakülgset huvi, mis hoiab jõudude killustamisest.

Ühinemise vajadust ja töö ühist juhtimist tundsid ka vanemad seltsid, ja seepärast pandi alus E e s t i H a r i d u s l i i d u l e. See organisatsioon on koondanud enese liigeteks üle neljasaja seltsi ning liit on seltsidele abiks instruktorite muretsemisel, kursuste korraldamisel ja igal võimalikul alal võimaluse piirides. Haridusliidu tegevusega on selle alla koondunud seltsitegevus saanud palju tagajärjekamaks ja hoogsamaks.

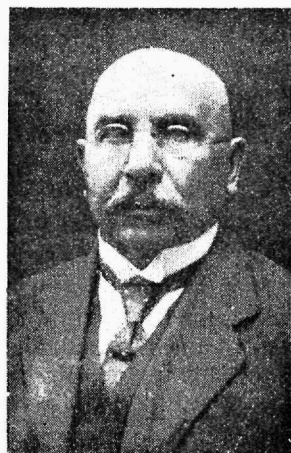
Mis puutub üldse seltside ja ühingute tegevusse, siis on kõik eriliigid koondunud liitudeks. Nii on laulukoorid koondunud Lauljate Liiduks ja Liit korraldab ülemaalisi ning maakonna laulupidusid ja kihelkondade laulupäevi. Karskusseltsid on koondunud Karskusliiduks, spordiseltsid oma liitudeks jne.

Huvitav asjaolu on veel, et näiteks Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus on asutanud omne osakondi ka Eesti asundustes v ä l i s m a i l. Nii töötasid ta osakonnad Brasiilias, Sao Paolos ja Buenos Airesis, Argentiinas. Seesugune side igatahes on välismaal tegutsevatele Eesti seltsidele kasuks, mispärast tuleb pidada soovitatavaks, et ka teised väliseestlaste seltsid astuksid lähemasse ühendusse mõne Eesti vastava keskorganisatsiooniga.

Välis-Eesti Ühingu juhatus:

Ülal paremal: **J. Sitska**, esimees; teises reas: abiesimees **A. Leiner**, abiesimees **J. Kristelstein**, sekretär **V. Kargaja**; kolmandas reas: abisekretär **Ed. Riisman**, laekahoidja **K. Schneider**, juhatuse liige **E. Jürgens**.

Peatada! Ameerika-Mehhiko piirini 100 jalga!

(Kiri päikesemaalt Kaliforniast.)

Olin ehitustööl **Bakersfieldis**.

See on väike, umbes Viljandi suurune linn Kalifornia osariigis. Linna lähem ümbrus on väga rikas petrooleumiallikatest. Ka leidub siin õige palju looduslikku gaasi, mis voolab läbi suurte, mitmesajapenikoormalist torustikkude põhja ning lõuna poole — teistesse Vaikse ookeani äärsesse linnadesse kütte- ning põletismaterjaliks.

Bakersfieldis on harilikult väga kuum, eriti suvel, sest linn asub sügava oru põhjas, kahelt poolt piiravad teda kõrged mäed, suvel aga tuul peaaegu puudub.

Palav kliima teeb siin inimese tui-museni laisaks, meel tüdineb. Tundsin, et kui ei taha alistuda sellele tüdimusliskusele, siis tuleb otsida vaheldust, kohamuutust. Seepärast otsustasin week-end'iks või nädalalõpuks sõita Los Angelesi ja seal mõnes, suure linnaga ühendatud mereäärses linnakeses rannaliival mõne päeva puhata.

Viietunnise sõidu järele jõudis rong **Hollywoodi** esimeste tänavateni; Hollywood on ju teatavasti see kuulus kinolinn, kus valmistatakse enamasti kõik Ameerika filmid.

10—15 minuti pärast olin juba Los Angelesis, südalinnas (Hollywood on õieti Los Angelesi eeslinn). Algas peamurdmine, kuhu rannalinnakesse minna. Seal on neid ju mitu: Long Beach, Ocean Park, Venice*) ja veel

*) Venice — Vaikse ookeani ääre ameeriklaste poolt ehitatud kunstlik Veneetsia; kõigi tänavate asemele kaevatud kanalid.

pool tosinat teisi — kõik tänavaraudteeühenduses Los Angelesiga ning igaühesse sõiduhind üks ja seesama. Lõppeks langes otsus Venice kasuks.

Tänavaraudtee jaamas aga kohtasin ühe tuttavaga San Franciscost, ja kui mina temale oma plaani mereäärde minna seletasin, laitis ta selle täiesti ära. Ka tema oli siia tulnud mõneks päevaks välja puhkama ja tuli just parajasti nendest mereäärsetest linnadest tagasi.

„Seal on nüüd nii palju inimesi,” ütles ta, „et isegi ruumi ei ole liiva peale maha istuda, ja Venice on rahvast nii täis, et mereäärsetel uulitsatel isegi liikuda ei saa. Lähme parem mõnda muusse kohta, kus mitte nii palju inimesi ei ole, kus mitte just ikka teiste inimeste varvaste peal astuda ei pruugi. Mina panen ette: läheme San Diego'sse või isegi üle piiri Mehhikosse Tia Juana linna vaatama. Meil on veel küllalt aega täna sinna sõita.”

Et meil tarvis ei olnud mingit pagasit ligi võtta, olimegi varsti San Diego poole teel.

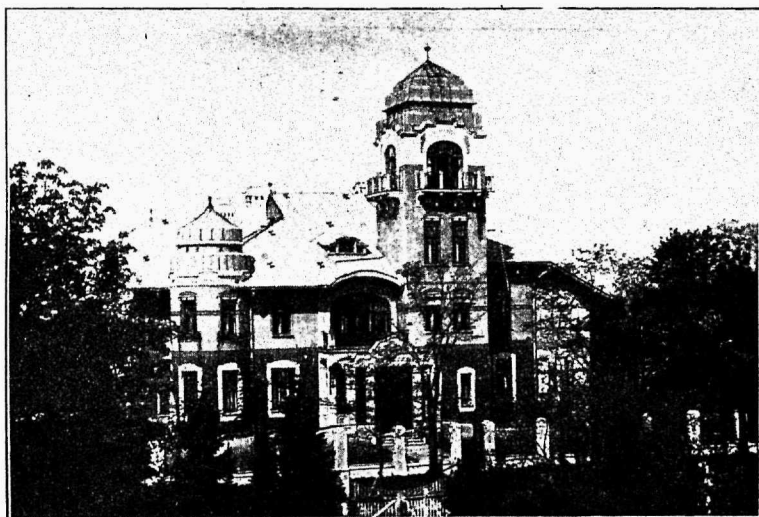
San Diego on Ameerika kõige lõunapoolsem sadam Vaiksemere kaldal. Sadam oli täis torpeedo-paate. Neid seisab ja roostetab siin liikumatult mitusada, juba maailmasõja lõpust peale. Sest neid enam ei ole tarvis. Saksamaa võideti, aga paadid muutusid peagi vanamoodseteks ning Ameerika valmistas endale siin nüüd palju paremad ja vägevamad mere- ning õhusõiduriistad, et olla valmis igal võimalikul minutil oma rikkuse ja kaupluse kaitsmiseks terve maailma vastu.

San Diego ei meeldinud meile. Ilm oli tuulne ja isegi külm, eriti meile, kes olime suveriideis. Linna ühel peauulitsal paistis meile silma suur kuulutuse-silt sõnadega: „Sõida Tia Juanase ja tagasi, ainult 75 senti.” Ja meie ei viivitanudki piletite ostmisega, sest reis tuli teostada erilises autode killavooris.

Reisijate arv oli umbes 25—30, enamasti kõik ameeriklased, peale nende veel mõned Mehhiko riigi ametnikud — need elavaloomulised, tumedamavärvilised, kuid hästi rii-

Tee hakkas nüüd minema allapoolle ja kaugel eespool oli näha ühe kaunis suure jõe ilma veeta säng. Teisel pool jõge olid ka põllud, aga juba harimata. Kaugemal paistsid lagendikud, välimuselt nagu kadakatega kaetud söödid Eestis. Need siin olid aga vististi kaktusepõõsad, mitte kadakad, sest olime soojal maal, mitte Eestis.

Maantee teeb järsu käänu ja toob meid ruttu jõele lähemale. Meie auto peatub, jääb seisma. Autojuht se-
setab, et see on sõidu lõpupunkt, kuhu

Pärnu sveekasiino.

des reisijad, kes siiski ei näi päris valgete inimestena.

Sõit algas. Olime nüüd teel maale, kus on lubatud palju neid lõbusid, mis Ameerika ühendriikides avalikult keelatud.

Sõit läks läbi hariliku Kalifornia maastiku. Apelsini-, sidruni-, aprikoosi-, oliiviväljad vaheldusid kanakasvatuse ning piimatalituse farmidega, alfa (ristikheina sort) väljadega või jälle gasoliini müügikohtade ning maamüügi kuulutustega jne. Maantee oli ikka hea, tsemendist tehtud tee, milline leidub siinmail igal pool.

iga poole tunni tagant tuleb uus auto, reisijaid ootama, ja need meist, kes siis San Diegosse tagasi tahavad sõita, peavad ainult oma sõidupiletid autojuhile ette näitama — ja jälle algab siis tagasisõit.

Astume autost välja. Suur silt, mis ulatab üle terve maantee, ütleb:

„Peatada! Ameerika-Mehhiko piirini 100 jalg a.”

Väike puumaja maantee ääres, sildi ligidal, seletab sildi tähenduse: „Ameerika Tolli- ja Sisserändamiskontor.” Majal lehvib ühendriikide triibulis-täheline lipp.

Peas välgatab mõte: „Siin on siis

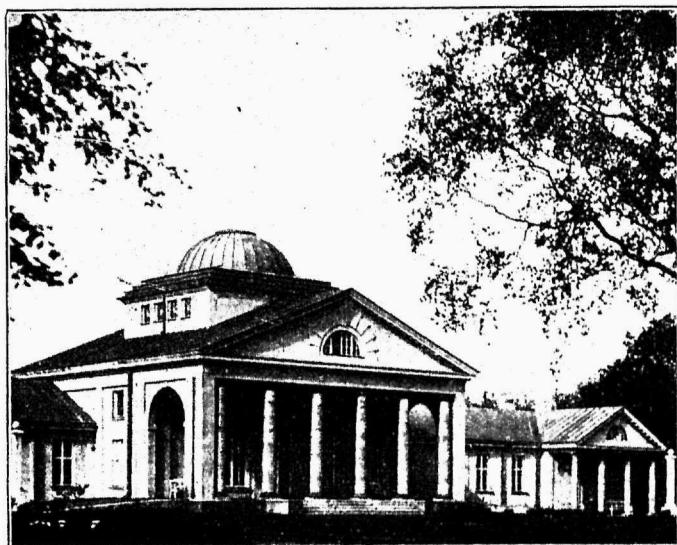

piirimaja ja selle ametnikud. Kes teab, missuguste küsimustega need meid siin piinama hakkavad!" Uudishimu aga sunnib meid edasi. Läheme hoonetele ligemale. Ka siin on palav. Tolli- ja piirikontori aknad ja ukсед on lahti. Majas on ainult paar meest ja ajavad laisalt juttu. Need on piirivahid. Suur lahtine raamat on ukse kõrval ühel lihtsal puust puldil. Sulg ja tint on ka puldil.

— Siin on siis vist koht, kus meie oma nimed vähemalt üles tähendama peame, — mõtleme meie. Lähemegi

„Peatata! Ameerika-Mehhiko piirini 100 jalga” on juba tagaselja. Hea tsemendist maantee lõpeb järsku ja kivine, nagu mõni sant Eesti külattee, algab. See tähendab: oleme juba Mehiko vabariigi pinnal.

Paar Mehiko sõdurit pakuvad meile müüa pileteid autodele, mis meid viiksid 35 sendi eest Tia Juannasse ja tagasi. Ostame piletid, ja üks lahtine vanamoeline auto tuleb ka varsti kohale ning viib meig üle kurnis pika aga madala puusilla üle tühja jõesängi Tia Juana linna.

Pärnu mudaravila.

puldi juure. Näeme — palju nimesid ja aadresse on kirjutatud raamatusse enne meid samal kuupäeval. Mõned nimed ei ole veel isegi kuivanud, tint on veel värske. Vaatame raamatu trükitud märkused läbi ja leiame, et meil oma nimesid raamatusse kirjutada ei tarvitsegi. Ainult need, kes siia tulevad oma enese autodega ning tahavad nendega sõita Mehhikosse, peavad oma nime ja auto numbri raamatusse sisse märkima. Kui nad jälle tulevad tagasi, ei ole neil mingit takistust autoga üle piiri tulekuks.

Lähemegi edasi. Mingit küsimust, mingit takistust ei tehta. Silt

Tia Juana linn on väga väike. Mõnigi Eesti alev võiks mahutada 2—3 Tia Juanat. Uulitsad on prügitamata, liivased. Jalgteed on tehtud lauast Tänavaaäres asuvad mõned poed Mehiko naiste käsitööga. Töö näib olevat väga peenike ning ilus, ja mitmed Ameerika naised ostavad omale mõnegi väljaõmmeldud taskuräti või mõne muu mälestisajakese. Ka on müüa postkaarte. Võid siit sõpradele Mehhikost kirja saata.

Poodide kõrval on kortsid, mängimistoad. Ka mõned vanakad Ameerika lõbunaised, kes vist San Diegos enam leiba teenida ei saa,

näitavad end. Ainuke ja üksik Meh-
hiko politseinik, revolver vööl, hul-
gub uulitsatel ümber.

Kõrtsides müüakse kõi-
ke: õlut, viina, veini, whiskyt ja isegi
Prantsuse ning teiste Euroopa maade
veiniseid. Hinnad on aga kõrged. Pu-
del õlut — isegi väiksem kui need on
Eestis — maksab 35 snti. Naps whis-
kylt 25 senti. Kõik kõrtsmikud, män-
gumajade omanikud jne. on San Die-
gos elavad Ameerika kodanikud. Ra-
ha ja väärtused arvatakse kõik
Ameerika dollarites ja sentides.

Kõik reisijad on väga pahased
kõrtsidele. Paljud ütlevad, et pare-
mat õlut ja whiskyt — ja palju oda-
vamalt! — võib osta altkäe San Die-
gos.

Siin-seal uulitsatel näeb üksikut,
vaest Mehhiko rahva liiget oma nai-
se ja paljasjalgsete lastega. Kõik on
väga vaikne! Uulitsanurgal küsime
paarilt keset uulitsat vedelevalt meh-
hiklaselt, miks siin kõik nii vaikne?
Nad seletavad, et praegu ei ole ho-

buste võiduajamisi, samuti olevat
kinni suur mängu-kasiino. Elavus
olevat ka enamasti õhtul ja öösel, —
mitte pärast lõunat, nagu praegu.
„Teie oleksite pidanud siia tulema
Ameerika iseseisvuse päeva, umbes
4. juuli ümber. See oli ainult üks nä-
dal tagasi ja 15.000 ameeriklast tu-
lid siis üle piiri siia purjutama. Me-
hed jn naised — kõik olid purjus!”

Ja muud ega rohkem siin ei ole mi-
dagi näha. Pöörame tagasi. Jälle sõi-
dame üle puusilla, jälle läheme Ameer-
rika piirimajast mööda. Lihtsates
riietes ametnik, kes istub toolil selg
akna poole ja juttu ajab teistega,
vaatab üle öla välja, kui meie ja pal-
ju teisi inimesi majast mööda lähe-
me. Keegi ei tule majast välja, keegi
ei pane meile mingit tähtsust, ja ole-
me jälle teisel pool silti ja loeme veel
kord:

„Peatada! Sa oled nüüd
100 jalga Ameerika-Mehhi-
ko piirist kaugel!”

A. Lellep.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Läti eestlaskonna XI kongress.

Umbkaudsete andmete järele elab eestlasi Lätis 8000—9000. Kui käesoleva aasta Läti üldrahvalugemise andmed läbitöötatult varsti trükkis avaldatakse, selgub ka eestlaste täpne arv. Riia linna kohta on need andmed juba avaldatud ja nende järele elab eestlasi Riias 2343, milline arv Riia elanikkude üldarvust teeb välja 0,66 protsenti. Suuremal arvul elab eestlasi veel Aluksnes (Marienburis), Vana-Laitsnas ja Hopas, kus on olemas Eesti seltsid ja algkoolid, Heinaste ümbruses ja piiriäärsetes valdades. Sarnane laialipillutus ja üldiselt väike arv on põhjuseks, mispärast eestlaste omakultuuri avaldused Lätis on olnud võrdlemisi nõrgad.

Läti eestlaste oma kultuurilistest püüetest rääkides tuleb märkida veel asjaolu, et need püüded mitte kõigil eestlastel ei ole ühesuguselt intensiivsed: kui ühed agarasti osa võtavad Eesti seltskondlisest elust, koondudes eestlaste haridusliste organisatsioonide ümber, jäävad teised kas täiesti või võrdlemisi passiivseks. Kõige selgemini avaldub see lahkumine kooliküsimuses: osa lastevanemaid saadab järjekindlalt kõik omad lapsed Eesti koolidesse, teised seevastu Läti või saksa koolidesse. Ei saa mainimata jätta, et ka nende vahel, kes koondunud Eesti organisatsioonidesse, omavahelised näakklemised tihti peale edukat töötamist takistavad.

Sarnast üldist seisukorda arvesse võttes, liikus ärksamate eestlaste seas Riias juba pikemat aega mõte kokku kutsuda kõigi Lätis asuvate Eesti organisatsioonide kongress, millel käsitamist leiaksid kõik eestlaste omakultuuri alad, nende arendamise ja korraldamise võimalused ja ühistöö väljavaated. Mõtte teostajaks saigi viimati Riia Eesti haridus- ja abiandmisseltsi juhatus. Esialgu oli kavatsus kongressi päevadeks võtta 1929. a. lõpupäevad, kuid et eeltöödega valmis ei jõutud, siis määrati kongress 22. ja 23. veebr. 1930. a.

Kongress peeti Riia Eesti haridus- ja abiandmisseltsi maja suures saalis, mis seks puhuks oli ehitud ilupuudega ja Eesti, Läti ning REHAS'i lippudega. Kongressile olid delegaate saatnud: Riia Eesti haridus- ja abiandmisselts, Riia Eesti haridus- ja abiandmisseltsi osakond, Riia Eesti algkool, Riia Eesti Peeter-Pauluse kogudus, Riia Eesti üliõpilasselts „Estia“, Riia Eesti Naisselts „Dajro“, Aluksne Eesti

haridusselts, Aluksne Eesti kogudus, Aluksne Eesti algkool, Aluksne Eesti haridusseltsi Vana-Laitsna osakond ja Hopa Eesti haridusselts. Kongressi avas korraldava toimkonna nimel REHAS'i esimees hra Verendel ja tervitas kongressile tulnud E. V. saadikut Lätis hra Virgot, konsulit hra Mölderit, Eestist tulnud külalisi, organisatsioonide esitajaid, Liivi seltsi esimeest ja kõiki kokkutulnuid. Saadik hra Virgo tervitas kongressi vabariigi valitsuse ja eriti veel hra riigikogu esimehe nimel. Saadiku kõne lõpul laulis koor Eesti ja Läti hümn. Selle järele ütlesid kongressile tervitusi kõik kongressil delegaatidega esitatud Läti eestlaste organisatsioonide esitajad. Eesti haridusliidu poolt ütles tervitusi liidu sekretär hra Vender. Liivi seltsi esimees hra Lepste tervitas liivlaste poolt. Kongressi tervitas Läti seltsi „Ausma“ esitaja. Telegraafiteel tervitasid Läti haridusminister, asutis Fennougría, kindral Larka ja paljud teised. Hiljem saabus tervitustelegramm Läti riigipresidendilt. Peale esimehe lõpusõna ja lõpulaulu oli avamisaktus läbi ja asuti kongressi presiidiumi valimisele. Kongressi üldjuhatajaks valiti REHAS'i esimees hra J. Verendel, kongressi presiidiumi: REHAS'i poolt hra O. Kütt, REHAS'i osakonna poolt hra J. Pihlak, R. E. algkooli poolt hra H. Teas, R. E. koguduse poolt hra Tinroff, üliõpilasseltsi „Estia“ poolt hra Link, Naisselts „Dajro“ poolt prl. Zvaigzne, Aluksne eesti organisatsioonide poolt hra Kokamägi, Vana-Laitsna eestlaste poolt hra Anderson ja Hopa eestlaste poolt hra K. Troska. Sekretariaati valiti hrad Akerman ja Kastianje, mandaatkomisjoni hrad Markus, Jalak ja Siilak. Korraldava toimkonna poolt esitatud töökava kiideti ühel häälel heaks. Otsustati saata tervitustelegrammid Läti riigipresidendile, hra riigikogu esimehele ja hra Läti haridusministrile. Selle järele asuti referaatide ärakuulamisele.

Esimesele teemile, „Vabaharidustöö Läti eestlaste keskel ja koostöötamise võimalused Eesti haridusliste organisatsioonidega,“ refereerisid Eesti haridusliidu sekretär hra Vender ja REHAS'i esimees hra Verendel. Esimene oma asjalikus ja hästi ettekantud referaadis tutvustas kuulajaid vabaharidustöö mooduste ja vahenditega üldse ja näitas, mis Eestis sel alal juba

ära tehtud. Teine referent peatus vabariidustöö seisukorra juures Läti eestlaste hulgas, leides, et siin paljugi veel on tegev-mata. Kui mõned alad, näit. laul ja näitemäng, leiavad küllaldast harrastamist, siis sama ei või ütelda kursuste, loengute, õpi-ringide jne. kohta. Takistavaiks põhjusiks on eestlaste laialipillatus ja ka vastavate juhtide puudus. Referent avaldas lootust, et ka selles osas asi tulevikus paraneb, sest hea tahtmise juures saab kaugusest võitu ja eriteadlasi ning lektoreid saab Eestist, kui vastavate asutustega tihedamasse kontak-ti astuda.

Teemile „Eesti haridusliste organisat-sioonide tegevuse kooskõlastamine ja kesk-kohta loomine“ refereeris Riia Eesti alg-kooli õpetaja hra Akerman. Referent lei-dis, et eestlaste organisatsioonid töötavad igauks omaette, sattudes tihti peale ükstei-sega vastollu. Soovitab töö ühtlustamiseks ja edukamaks muutmiseks moodustada kõigi organisatsioonide esitajaist organi-satsioonide liit. Viimase referaadi ettekand-misega lõppes kongressi esimese päeva töö.

Järgmisel päeval, pühapäeval, 23. veebr., alustati kongressitööd referaadiga: „Naiste tähtsus haridustöös kodus ja seltskonna-tegevuses,“ millega oli lahkelt lubanud esi-neda rkl. pr. M. Reisik, kes aga haiguse tõttu Riiga sõita ei saanud. Nimetatud tee-mile kõneles pr. Steinmann Tallinnast, valgustades Eesti naiste saavutusi maini-tud aladel. Pr. Steinmanni kõne oli huvitav, sisu- ning meeleolurikas. Kahju, et seda kuulama olid tulnud võrdlemisi vähesed Riia suguõed.

„Eesti koolist ja emakeele õppimisest Lätis“ refereeris hra Verendel, kelle refe-raati kohalikkude andmetega täiendasid Aluksnest hra Kokamägi, Vana-Laitsnast hra Anderson ja Hopast hra Troska. Lätis tegutsevad praegu neli eesti algkooli. Neist on ainult Riia ja Aluksne koolid 6-klasilised, Vana-Laitsnas on 4-klasiline algkool, kuna Hopa algkool ainult Läti kooli kõrvalklassina eksisteerib. Referent konstateeris kurba fakti, et mitte kõik Eesti lapsed Eesti koolis ei õpi. Neid, kes Eesti koolis käivad, on alla 50%. Sarnase nähtuse põhjusi on mitu: vanemate nõrk rahvuslik tunne, eestlaste laialipillatus, sega-abiellud, peale algkooli lõpetamist eesti-keelse edasiharimise võimaluse puudumine Lätis. Puudutades eesti keele valdamist ja õppimist Lätis referent toonitas, et keel on rahvuse kandja. Soovitas keele õppimiseks korraldada kursusi ning propageerida eesti-keelse kirjanduse lugemist, varustades seltsi ja teisi organisatsioone tublide raa-matukogudega.

Referaatidega „Lastevahetus Läti ja kodumaa eestlaste vahel“ ja „Läti eesti organisatsioonide ja Läti eestlaste ühise album-aastaraamatu küsimus“ oli lahkelt lubanud esineda hra V. Ernits. Et aga ta

haiguse tõttu kongressile ilmuda ei saa-nud, siis luges postiteel kohale saadetud referaadid ette hra Verendel. Mainitud refe-raatides põhjendas hra Ernits niihästi lastevahetuse kui album-aastaraamatu tar-vilikkust.

Huvitava referaadiga „Liivi rahva hari-dusolud“ esines Liivi seltsi esimees hra Lepste. Lepste kõne, mis läti keeles ette kanti, tõlgiti eesti keelde. Referent toonitas, et liivlased asuvad pikal ja kitsal maaribal mereäärt mööda, milline asjaolu suuresti takistab ühiseid ettevõtteid. Oma (Liivi) valla asutamise püüdeid ei ole korduvatele katsetele vaatamata annud tagajärgi. Liivlaste lapsed õpivad läti koolides. Neile õpetatakse ka liivi keelt, selleks sõidab õpe-taja hobusel koolist kooli tundi andma. Praegu on mõned noored liivlased õppi-mas õpetajaid ettevalmistavais asutuis.

Riia Eesti algkooli õpetaja hra Aker-man refereeris teemile „Koolinõukogude ülesanded kooli elus“. Kõneleja rõhutas eriti seda suurt ülesannet, mis koolinõuko-gudel täita kooli ja kodu lähendamisel ja emakeelse kooli propageerimisel.

Kongressil tõsteti üles veel mitu koha-lise tähtsusega küsimust. Muuseas tõstsid provintsi esitajad üles küsimuse, et Eesti algkoolid saaks võetud haridusministeeriu-mi poolt toetatavate koolide hulka. Sarnane soovivaaldu võeti kongressil ka re-solutsioonina vastu. Ka teised referentide poolt esitatud resolutsioonid võeti ühel häälel vastu. (Vaata „V. E. Almanak“ eelmine nr.) Lõpusõnas konstateeris kong-ressi juhataja hra Verendel kongressil va-litsenud haruldast üksimeelt ja tänas refe-rente ja osavõtjaid nähtud vaeva eest.

Õhtul oli REHAS'i saalis kongressi lõpp ja ühtlasi Eesti vabariigi 12. aastapäeva pidu, milline hulga rahvast oli kokku mee-litanud. Enne ettekannet kõneles päewa tähtsusest saadik Lätis hra Virgo. Peale selle said sõna Eesti haridusliidu sekretär hra Vender, kes esines sütitava kõnega, ja Liivi seltsi esimees hra Lepste, kes kõneles liivi keeles. REHAS'i näitetrupi poolt ette-kantud „Mkumärdi“ libises hra Akermanni juhatusel ladusasti üle näitelava. Peale ettekandeid oli REHAS'i poolt kongressi saadikule ja kutsutud külalislise korralda-tud ühine teelaud. Lauas peeti kõnesid ning viibiti elavas vestluses koos hilja ööni, kuna nooremad saalis jalakeerutust soori-tasid.

Üldmulje kongressist jäi rahuldav; oleks tahtnud ainult enam pealtkuulajaid näha. Üldine osavõtjate arv esimesel päeval oli poolteistsada, teisel päeval veidi vähem.

Esimene samm Läti eestlaste ühiseks haridustöökoks on astutud. Mindagu edasi ja astutagu teisi samme. Selleks head tahet, püsivust ja jõudu!

K-sis.

Eestlased Brüsselis.

Kuigi Belgia nii oma asendi kui ka väik-suse tõttu eestlastele esimesel silmapilgul ei näi kuigi ihaldatavana väljarändamis-maana, on siiski viimastel aastatel siia mitmeid eestlasi pidama jäänud, osa ajuti-seks, osa enam-vähem pikemaks ajaks. Umbkaudsete arvudega opereerides arves-tatakse Belgia eestlaste koguarvu üle 2000 peale. Neist elab suurem osa Antwerpe-nis, kui ühes suuremas Euroopa sadama-linnas. Eestlastest elab siin peaausjalikult Eesti merimehi. Siis suuremateks Belgia eestlaste keskkohadeks on veel pealinn Brüssel, Charleroi ja Behringen, kui kae-vandustööde keskkohad ning juba väikse-ma eestlaste arvuga on Liège — tööstus-linn, kus asub ligi 20 eestlast.

Brüsselis elab praegu konsulaarandme-tel 100 eestlase ümber. Suurem osa neist teotseb vabrikutes ning tehastes mehaani-kutena, meistritena, ülevaatajatena või inseneridena, vähemal arvul juba lihttöö-listena; teine osa leiab teenistust jälle ju-huslikkudel töödel, nii töötavad praegugi ligi 20 eestlast maalritöödel, saades ehitus-hooaja tõttu palka kuni 70 ja 80 Belgia franki päevas. Naisterahvad on peamiselt majateenijaks. Muidugi on töösaamisel peanõueteks hea töö-oskus ning korralik keele (kas Prantsuse või Vlaami) valda-mine. Ilma nendeta on siin raske midagi ära teha. Üldiselt — kui mõni amet selge ning keel käes, siis käesoleval ajal Bel-gias ikkagi tööd leidub, keskmine palk kõigub 50—60 frangi vahel päevas, mis küllalt hea, kuna üldised elamiskulud Ees-ti omadest vähe odavamadki. Ainult toidu-ained — nagu piim, või, juust ning liha — on tunduvalt kallimad.

Kuna läinud aasta sügisel siia ikka roh-kem eestlasi elama asus, tekkis tarvidus ka seltsi järele. Sest puudus koht, kus vabal ajal oleks saanud ka mõni sõna kaas-maalastega juttu ajada ja ka viimaseid ko-

dumaa uudiseid kuulda. Ka oli tarvidus ühi-selt korraldada Prantsuse keele kursusi, kuna need üksikult võttes kalliks lähe-vad. Asutigi siis asutamis-koosoleku kok-kukutumisele. Esimene koosolek peeti no-vembri alul 1929. a., kus tuli kokku ainult 20 inimese ümber. Valiti ainult ajutine ju-hatus. Järgmisel koosolekul 1. detsembril 1929 valiti juba tegelik juhatus. Juhatuses on praegu — esimees E. Kalman, abiesi-mees G. Puurmann, laekur J. Krusten, kir-jatoimetaja V. Romot ja abi V. Lemberg.

Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril s. a. korraldas selts ühise koosviibimise kohvik „Au petite Louvain'i“ ruumides, kuhu kogus ligi 100 eestlast, neist osa Antwerpe-nist, Charleroiist, Namurist ja teistest koh-tadest.

Koosviibimisel esines pikema prantsus-keelse kõnega Brüsseli Eesti konsul hr. L. Moreau, kelle kõne eesti keele tõlkis üliõpi-lane hr. Puurmann. Lauldi ühiselt isamaa-lisi laule ning viideti aega lõbusalt, et hil-ja õhtul lahkuda jällegi oma kodusesse heal tujul ning ülendatud meeoleul.

Seltsil on praegu kavatsusel korraldada suve alul mõningaid väljasõite linna üm-brusse Waterlooosse, Belgia Kongo muuseu-mi ja ka Antwerpeni maailma-näitusele, mis avati aprillikuul.

Et ajajooksul siia on asunud ka rohkelt endisi sportlasi, eriti Viljandi ümbrusest, siis on seltsi juhatusel kavatsusel asutada ka oma jalgpalli ning võrkpalli meeskonnad ja kergejõustiku grupp, et siis koha-pealsete meeskondade ning seltsidega jõu-du katsuda.

Esialgselt teeb seltsi edukäigule suuri takistusi rahapuudus, kuid sellest loode-takse üle saada liikmete suurema arvu ligitõmbamisega ning pidudest sissetuleku saamisega. Praegusel ajal on liikmeraha 10 Belgia franki kuus. **Ebo.**

San-Franciskos uus Eesti selts.

Peale New-Yorgi on oma eestlaste arvu poolest San-Francisko vist küll teine linn ühendriikides. Eestlaste õiget arvu seal on

aga raske isegi umbkaudselt ära määrata, kuna nad elavad õige laialipillatult ja tihti on hoidunud läbikäimisest teiste eestlas-

tega. Selle peamiseks põhjuseks on olnud asjaolu, et eestlastel San-Franciskos on puudunud erapooletu koondav keskkoh. On tegutsenud küll juba kauemat aega „Eesti tööliste klubi“, kuid see organisatsioon on tugeva kommunistliku tendentsiga ja seega suurele osale eestlastele, kes end selle poliitikaga ei taha siduda, vastuvõetamatu. Seetõttu on klubi ümber jäänud järgi ainult käputäis kommuniste.

Mõned aastad tagasi katsusid teised Eesti tegelased, eesotsas selleaegse San-Francisko konsulaadi sekretäri J. Ostratiga viia klubisse erapooletut voolu ja sealt välja tõrjuda poliitikat. Siis kasvas seltsi tegevusest osavõtjate arv ka juba õige arvukaks. Kuid poliitikat välja tõrjuda ei õnnestunud siiski ja aegamööda tõmbusid mittekommunistid end seltsist tagasi.

Klubi erapooletuks muutmisega taheti ära hoida uue seltsi asutamist ja seega killustamist Eesti peres. Kui aga ettevõtte ei õnnestunud, hakkas uue seltsi asutamise küsimus uue jõuga liikuma, sest Eesti pere S.-F-s oli ikkagi killustatud ja tihedama läbikäimise järgi tundus vajadus. Pealegi ei oleks kommunistid oma poliitilise sallimatusega ühisesse organisatsiooni nii kui nii sobinud, mispärast nende isoleerimine erilisesse organisatsiooni isegi vajaline tundus.

Sellest seisukohast välja minnes otsustasid mitmed eestlased oma peale võtta ülesande luua kohapeal Eesti seltsi, kelle eesmärgiks oleks sideme ja sõbraliku vahekorra loomine kohalikkude eestlaste vahel ning kultuursidemete alalhoidmine ja arendamine kodumaaga. Eriti omab viimane ülesanne suure tähtsuse selle tõttu, et San-Francisko eestlased suures enamuses on kodumaalt lahkunud juba enne maailmasõda ja nad kodumaale tublisti on võõrdu- nud, kuigi rahvustunne palju ei ole lõdvenenud.

Nende eesmärkidega asutati 2. aprillil s. a. S.-Franciskos Eesti selts, kelle esimeheks valiti John Rehe, vanemaid ja jõukamaid San-Francisko eestlasi. Teisteks juhatuse liikmeteks valiti hrad J. Ostrat, A. Varblane, E. Jaakson ja R. Person.

Seltsi põhikiri, milline koosneb üheksast

paragrahvist, on juba välja töötatud ning peakoosoleku poolt kinnitatud.

Kohaliku Eesti aukonsuli hra Cofferi vastutulekul on uuele seltsile antud kasutada suur saal ning väike Eesti raamatukogu. Alul on selts väike, kuid tal on agaraid tegelasi ja toetajaid, millest loota võib, et ta tegevus tulevikus annab häid tagajärgi.

Seltsi esimene ülesanne oleks katsuda koguda kõigi San-Franciskos ja selle lähikonnas elavate eestlaste aadresse ja püüda neid huvitada vastastikusest läbikäimisest.

Seltsi praegune aadress on: Estonian Society of San-Francisco, 1635 Gough Street, San-Francisco, Cal., U. S. A.

New-Yorgi Eesti selts ruumideta.

Peale Eesti seltside ühinemist asus New-Yorgi ühendatud Eesti selts teatavasti kaasüürnikuna Läti seltsi ruumides Madison Ave-l, New-York City's, makstes 52 dollarit kuus. Lätlastel oli türitud omale terve maja, kus varemini asus Vene söögimaja „Izbuška.“ Kuid ühel heal päeval ei jõudnud lätlased peremehele enam türi maksta. Peremees andis asja kohtusse, ja viis päeva hiljem tõsteti lätlaste majast välja ja ühes nendega pidi lahkuma ka Ü. E. Selts, kui lätlaste kaasüürnik. See on mõjunud seltsi tegevusele väga takistavalt, mis algas nii kena hoo ja vaimustusega.

Kõigele lisaks on kuulda Ü. E. Seltsis omavahelistest hõõrumistest ja isiklikkude arvete õiendamisest. See oleks kõige halvem, mis seltsile võiks juhtuda. Usume aga, et isiklikkudest lahkuminekutest seltsi üldhuvides üle saadakse ja Ü. E. Seltsi juhtivatel tegelastel küllalt tahet ja oskust jätkub seltsi nendest takistustest mööda juhtida. See oleks neilt tänuväärseim teene seltsile, sest kerge on lõhkuda, aga raske üles ehitada.

Eesti seltsi tegevus Bostonis.

Kommunism seltsist välja.

Bostonis on küllalt olnud eestlasi igal ajal, et võimaldada tegutsemise Eesti seltsile. Kuid rohkesti jõudu on siin alati kullunud võistlusele äärmise pahempoolse vooluga, mis mitukorda organisatsiooni endasse on neelanud.

Nüüd on seal nähtavasti tervendav vool aset leidnud, sest kommunistide konverents New-Yorgis on Bostoni Eesti Tööliste Klubi kohta järgmise kurja resolutsiooni vastu võtnud:

„Liidu endise keskkomitee, klassivõitluse liinilt langeja poliitika (ei tahtnud enam tunnustada Komminterni. Toim.) leidis Teie Klubis vastukaja, mille järeldusel Klubi juhtiv jõud klassivõitlusele selja pööras ja Bostoni Eesti tööliste liikumise ühes klubiga väikekodanlisse rägastikku viis.

Bostoni töölistel on kõrgemaks ülesandeks enda juhatusest need elemendid kõrvaldada, kes revolutsioonilisele liikumisele tee peale ette astuvad, ise liikumise juhatusse astuda ja Tööliste Klubi jälle õigele klassivõitluse liinile seada. Konventsioon teeb ettepaneku Bostoni revolutsioonilistele töölistele uus Klubi organiseerida ja selle eest valvata, et teie liikumises enam see äralangeja element iialgi takistust ei saa tegema.“

Nagu sellest resolutsioonist ja konventsiooni harutustest selgub, on Bostoni Klubi erapooletu vool võimule pääsenud, mida kommunistid sõimavad „väikekodanlikuks elemendiks.“ Võib ainult tervitada seda voolu ja Bostoni Klubile õnne soovida, et ta on suutnud vabaneda üksikute kommunistlike tegelaste võimuvalitsusest ja seega ukсед avada kõigile rahulikkude arenemist pooldavatele eestlastele väljaspool poliitilist tallermaad. On loota seega, et Bostoni Eesti organisatsiooni ümber jällegi koondub laiem eestlaste pere, kes end seni eemale hoidnud ja läbikäimisest teistega võõrdunud.

R.

Eestlased Austraalia ürgmetsas oma telgi ees.

Ringvaateid välismailt.

Kiri Austraaliast.

Juba kauemat aega valitseb Austraalias igal alal tööpuudus, mis paljuid eestlasi on riivanud kibedasti ja teinud nende elu äärmiselt närviliseks ning tüütavaks. Endistel aastatel oli „jäneseküttimine“ nii mõnelegi kogemusteta ja keelt oskamatule eestlasele esialgseks teenistus-alaks. Paar viimast aastat on siginenud jäneseid niivõrd vähe, et nende küttimine ei tasu vaeva.

Ikka on ajakirjanduses toonitatud, et keelte- ja mingit ametit oskamatul ei maksa Austraaliasse rännata, kuid kahjuks ei aita siin ka keeleoskus ega kvalifitseeritud tööoskus, hüvang jääb suuremal hulgal saavutamata.

Sellest ka on tingitud, et eestlaste koloonii Sydneys paratamatult kokku kuivab; minevikku on varisenud nähe, et laevad tooksid uusi juure, ära tilgub eestlasi aga järjekindlalt, küll piletiga, küll laevatöömeestena, kuid seni peaaegu kõik tühjade taskudega. Kuid ei saa salata, on ka üksi-

kuid „õnneseeni,“ kellel siin on „vedanud,“ kes mõne aastaga mitusada Inglise naela hoiule on pannud, kuid need on enamasti kvalifitseeritud töölised; kõik nad kavatsevad kodumaale sõita, kui on kogunud teatud summa.

Seni on Sydneys enam kui poolsada suguvenda oma ette vanasaapa-lappijaiks hakanud. Neist on ainult väike osa ametilt kingsepad. Saapalappimine on ka ainuke tööala, mida kerge vaevaga õppida ja väikese kapitaliga (£ 100—150) peale hakata saab.

Piimaäri alal oli eestlastest esimeseks pioneeriks Sydneys hr. Sander, nüüd ulatub eestlaste piimaäride arv siin juba kümneni. Sellel alal võib konstateerida võrdlemisi häid schansse.

Paar aastat tagasi arvati eestlaste arvu Sydneys ja ümbruses tuhande peale, praegu on see arv aga märksa väiksem. Eesti Selts: „Eesti Kodu Linda“ ümber on koondu nud 120 liiget. Seltsi pidudel ja ruumes

käib umbes 300 eestlast. Teised vaatavad seltsi tegevuse peale skeptiliselt.

Seltsi juhatuses on: esimeheks hr. G. Frisch, liikmed hrd Kaevats, Marks, Blumfeldt, Norak, Sitsik, prl. Berg, hrd Havamaa ja Kuiv.

Viimasel ajal on üks osa liikmeid seis-

kohale asunud, et praegused suured ruumid käest ära anda ja väiksemad ruumid üürida ja seltsi tegevus kokkupoole suruda n. n. „K l u b i“ seisukorda. Teine osa liikmeid aga seisavad sellele vastu.

Milliseks asi kujuneb, näitab juulikuul aasta-peakoosolek.

Sydney Eesti seltsi „Eesti kodu-Elna“ juhatus 1929. a. veebruaril.

Isiuvad: Hra J. Sildever, prl. E. Berg, hrad M. Smuul (esimees), H. Kalamees. Seisavad: J. Blumfeldt, J. S. Kaivats, U. Kiiken, U. Pedro, Ed. Jürgens.

Eestlaste arv Ühendriikides.

Möödunud suve 1. juulil astus jõusse uus sisserändamise kvoota või arvu seadus Ühendriikides. Selle seaduse järele on Eesti kvoota 116 sisserändajat aasta kohta.

Praegu maksvad sisserändajate kvootad välismaade kohta põhjenevad siin asuvate sisserändajate ja nende laste ning lastelaste rahvusliku rühmituse suhtelisel arvul, 1920. a. rahvalugemise järele, kus üles tähendati ka elanikkude emakeel.

Et üleskirjutamisel sisserändajate lapsed, eriti aga laste-lapsed, s. o. sisserändajate kolmas põlv, enamasti oma emakeeleks inglise keele üles andsid, siis prooviti sisserändajate rahvusliku koosseisu arvu veel järgmiselt, näiteks Eesti suhtes:

Vaadati järele sisserändamise rekordist, palju on inimesi Eestimaa kubermangust ja Liivimaa kubermangust (pooleks arvatult, ilma Riia linnata), kuni Eesti Vabariigi

asutamiseni ja pärast Eesti Vabariigist kuni 1920. a. Ühendriikidesse rännakut. Laste ja lastelaste arvu võrreldi suhteliselt üldsündivuse arvuga Ühendriikides.

Nii jõudis Ühendriikide Rahvalugemise Büroo otsusele, osalt 1920. a. lugemise ja osalt eeltähendatud arvutamise põhjal, et 1920. a. oli Ühendriikides 33,612 täiskasvanud Eestist pärit olevat inimest, kellel kogu arvus oli 28,001 last ja 7,400 lastelast, kokku 69,013 Eestist pärit olevat inimest. Arvates, et Eesti Vabariigi maa-alalt Ühendriikidesse rännanute rahvusliku rühmituse suhteline arv on umbes sama, mis praegu Eestiski, s. o. et sealt sisserännanud inimeste hulgas on 87,8 protsenti eestlasi, saame 60,297 kui Ühendriikides elavate eestlaste arvu 1920. aastal. Kuid viimase 10 aasta jooksul on umbes 1000 eestlast juurde tulnud, nii et praegune eestlaste arv Ühend-

riikides ulatab valitsuse andmete järele üle 61 tuhande.

Kuigi see arv, kui komputeeritud, täpne ei ole, võiks teda ometigi pidada tõele lähenevakski. Igatahes võib oletada, et eestlasi Ameerika Ühendriikides üle 50 tuhande on. Aga kus nad on siin? Kaugelt suurem osa on laiali pillatud üle määratu maa-ala, nii et üks ei tea üht ega teine teist. Puudub igasugune sidemete korraldus ja koonusus.

Meie vennasrahvas soomlased on meist selles asjas kaugelt juba ees.

Möödunud suvel, 6. juunil 1929 a. ühinesid Suomi-Seura ja Ulkosuomalais Yhdistus üheks Ulkosuomalaisseura Suomi'ks, kes oma laiemat tegevust käesoleva aasta alul algas. Niisugune tähtis ühenduse-samm viidi läbi Soome Vabariigi praeguse välisministri algatusel. Asjaolu, et ühendatud seltsi esimees on määratud Soome valitsuse poolt ja et välisminister ja hooldekandeminister on välis-soomlaste seltsi tegevateks liikmeteks, annab seltsile riikliku asutuse ilme. Seltsi praegune eestseisus on: direktor Oskari Mantere (Soome peaminister 1928. ja 1928. a.) määratud seltsi esimeheks Soome valitsuse poolt; liikmed: minister Aarno Yrjö-Koskinen, välisministeeriumi esitaja; riiginõunik Niilo Mannio, hooldekandeministeeriumi esitaja; hra Kyösti Kallio, praegune peaminister; prokurör Väinö Tanner; proua Tilma Hainari, tuntud Soome riiginaine; j. t. väljapaistvamad Soome rahvajuhid.

„Helsingin Sanomat'es“ (nr. 349 — 27. detsembril 1929) seltsi sekretäri poolt ilmunud seletuse järele on seltsi programm üldjoontes järgmine:

Kinnitada sidemeid kodu- ja välissoomlaste vahel, mis praegu nende vahel välis-soomlaste, eriliselt Ameerika soomlaste, hulgana vana kodumaad külastamise läbi arenemas on.

Erilist tähelepanu pöörata välismaail sündinud Soome noorsoole, sest et teine põlv võib kergelt ära unustada oma vanemate sünnimaa, kuna kolmas põlv, nagu tähendatud, tunneb harilikult suuremat huvi oma

esivanemate kodumaa ja selle elu-olu ning ajaloo kohta, mis vahest sellega seletatav, et kolmandal põlvel on kõrgem haridus ja harilikult parem varanduslik seisukord.

Selts peab üheks oma ülesandeks nende mõlemale Soome põlvele välismaail informatsiooni muretseda kirjavahetuse ja kirjanduse teel Soomemaa ja rahva üle.

See ei ole seltsi kavatsus ja ülesanne soomlasi Ameerikas, Austraalias ja muil välismaail oma uuest kodumaast ära võõrandada, vaid ainult muretseda nende informatsiooni nende vanemate ja eelvanemate maa üle, nende teatavaks teha Soome huvi ja head küljed, et nendel tekiks kaunim ettekujutus selle maa kohta.

Sel ülesandel on käima pandud kuukiri, kuna ka hoolt kantakse Soome kirjanduse levitamise eest välissoomlaste hulgas.

Seltsi tegevuse üldmõtteks on hoolitsemine Soome väljarändajate eest. Muuseas tahab selts aidata Soome väljarändajaid nende Soome tagasirändamise puhul, nende töö ja tegevuse ala leidmises Soomes, maa ostmises, ettevõtete käimapanemises ja üldiselt tagasirännanud soomlaste uuesti asumisel ja kohanemisel nende vanale kodumaale — oma armsasse Soome.

Praegu on käsil Ameerikas selle seltsi osakonna, õigem seltsi organiseeritud esituse, asutamine, kus ka selleks juba siin olemasolevaid Soome organisatsioone ühenduse teel kasutatakse. Sellest aga teine kord.

Nii meie Soome vennasrahvas. Hea eeskuju ka meile, nii ühenduse teel jõudude kokkuhoidmise, kui ka tegevuse ülesande ja selle praktilise täitmise mõttes.

Tarvilik on, et Välis-Eesti ühing Soome Ulkosuomalaisseura Suomiga ligemasse kontakti astuks. Ameerika soomlaste (Kanadas ja Ühisriikides) organisatsioonide ja nende ajalehtede kaudu leitaks nii mõnigi Eesti kadunud poeg ja tütar Ameerika rahva murrus üles.

Peeter A. Speek.

Washington, D. C. 10. märts 1930.

Eesti kommunistide tegevusest Ühendriikides.

Eesti kommunistide arv Ühendriikides sulab kokku kavakindlalt, ning ühes sellega, mida rohkem seal levib teadmine Venemaa „töölisparadiisist.“

Kuid ülejäänud tegutsevad siiski väga agaralt, s. t. peavad oma „konventsioone“, teevad palju sõnu, võtavad vastu resolutsioone ja trükitavad siis neist pikki, kõlavate pealkirjadega kirjeldusi endi häälekandjas „Uues Ilmas.“

Nii on sama „Uue Ilma“ teadetal peetud 22. märtsil Eesti tööliste klubide kolmandat „konventsiooni“*), kus valitud kaks koosoleku juhatajat, kirjataimetaja ja kolmeliikmeline resolutsiooni-komitee.

Sellest võiks järeldada, et „konventsioon“ oli väga arvukas, kuid kirjeldusest leiame, et San-Francisko tööliste klubi oli esitatud ühe esitajaga (volitatud New-Yorgist), Seattle ühe esitajaga (volit. New-Yorgist), Philadelphias üks esitaja ja New-Yorgist viis esitajat, nii siis kokku kaheksa esitajat ja neistki ainult üks väljastpoolt New-Yorki. Kahjuks ei ole kuskil nimetatud, missugust arvu liikmeid need esitajad esitasid. Ainult San-Francisko kohta on tähendatud, et oma liikmete arvu poolest oleks võinud S.-F. tööliste klubi saata kolm esitajat. Teisal tähendatakse tagasihoidlikult, et S.-F-s ja Philadelphias olevat liikmete arv veidi langenud, kuna mujal see selle asemel „märksa“ kasvanud. San-Francisko klubile tehakse liigete vähendamise eest rohkesti etteheiteid, kuna Philadelphia klubi liikmete vähenemine pannakse mingisuguse murrangu arvele.

Kuid teatavasti oli „murrang“ ka San-Franciskos, kus asutati uus selts; samasugune murrang oli New-Yorgis, kus terve keskkomitee „opportunisti ja väikekodanluse sohu uppunud“, „Uue Ilma“ toimetaja tulnud kõrvaldada ning endine kommunistlik selts „Kiir“ kippus vägisi valgeks minema ja tuli likvideerida. „Murrang“ oli ka Bostoni Eesti tööliste klubis, kes konv. „agenda“ komiteele kirja oli saatnud, et

*) Millegi pärast nimetavad nad konverentsi nii.

B. E. T. klubi ei pea agenda komiteed autoriteetseks.

Selle peale vaatamata leiab aga „konventsiooni“, et klubide tegevus olla „ärkamas.“

Kallaklused olevat löödud tagasi ja Am. Eesti tööliikumine astuda võidukalt revolutsioonilist liini edasi, mille teenäitajaks Komintern.

Suurt hirmu tunnevad klubid „Valge Eesti“ propaganda vastu, sest kõik klubide resolutsioonid toonitavad valge Eesti vastu võitlemist.

Nii kirjutab S.-Francisko Eesti tööliste klubi:

„Meie, kes kaugel elame sellest Ameerika elu keskkohast — New-Yorgist, oleme suuresti huvitatud sealse olukorra üle, iseäranis Eesti kolonii elust. N.-Yorgis on kõige suurem hulk eestlasi koos, kuid vähe ilmub neist teateid „Uues Ilmas.“

New-Yorki tulevad kõige esiteks valge Eesti agendid — eemalolevaid klubisid tuleb nende eest hoiatada, — kui harilikult ei ole sõnagi neist ennem teada, kui nad juba S.-Franciskosse või mujale kaugematesse linnadesse on jõudnud.

Olid K. Kaups, E. Riisman ja teised, kes kuude viisi New-Yorgis kihutustööd tegid. New-Yorgi seltsimehed neid ei näinud — või lihtsalt ei tahtnud tähele panna.

Kuid niisugused agendid, nagu iseäranis Riisman, tulevad paljastada. Riisman katsus valgeid Eesti seltsisid organiseerida — see läks tal korda Austraalias ja osalt Uuel-Meremaal (teistest kohtadest pole teateid), kogus eestlaste aadresse ja uuris nende elu-olu; sõitis ringi valitsuse kulul — on praegu tähtis tegelane Välis-Eesti ühingus.)*

Samataolisi agente on mitmed ja kõik tulevad New-Yorki.“

Ja seepärast „konventsioon“ võtab vastu ägeda resolutsiooni, kus muuseas pajatatakse:

*) Teatavasti rändas Ed. Riisman täiesti omal kulul, teenides ülespidamist tööga ja uurides sotsiaal- ja tööstusolusid Ameerikas, Uuel-Meremaal ja Austraalias. Toim.

„Ameerika eestlaste seas teeb nii kutsutud Fenno-Ugria ehk Välis-Eesti ühing propagandat, kelle keskasutus Tallinnas.

Valge propaganda iseloom on: erapooletus poliitikas, mille varju all tööliste klassivõitluse ja poliitilisele võitlusele astumist ja T. klubidesse liitumist takistada püütakse.

„Konventsioon“ kutsub kõiki T. klubisid ja ärksaid töölisi ja kõige pealt „Uut Ilma“ järjekindlalt walge Eesti propagandat ja kodanlaste agente paljastama. Teravalt igas klubis ja linnas, kus Fenno-Ugria agendid tegutsevad, neid silmas pidama ja nende tööd tööliste ees armuta paljastama.“

Nähtavasti on Ameerika Eesti kommunistidel küllalt põhjust tõsiseks kartuseks, kui juba „Valge Eesti“ propagandat nii mõjuvaks peetakse. Kuid asjade tagurpidimise ja lagunemise põhjus peab olema küll kuski mujal, sest mittepoliitiline organiseerimistöö väliseestlaste seas on läinud täiesti omasoodu ja Välis-Eesti kommunistlikku liikumist ei ole peetud kunagi nii hädaohtlikuks, et selle vastu mingisuguseid erilisi võitlusabinõusid oleks võetud tarvitusele või koguni „agente“ välja saadetud. Ameerika eestlaste kommunistlikule voolule on surmaks arusaamise levimine ja sisemine lagunemine. Teab, kui palju sest kommunismist seal üldse veel järele oleks, kui teda mitte kunstlikult üleval ei hoitaks.

Ka kommunistide ajalehe „Uue Ilma“ seisukord ei ole sugugi hiilgav, nagu selgub toimetaja aruandest, kuigi püütakse asjale anda parem värving ja end tuleviku lootustega trööstida.

„Renegaatide toetajad“, pajatab sms toimetaja T. Germ, „katsuvad lehte maha teha ja surmata. On isegi mõned juhtumised, kus äärmised jooksikute toetajad ka tellimisest on ära öelnud, kuna teiselt poolt jälle uued tellijad on juure tulnud, nõnda et praegusel korral lehetellijate arv märksa kõrgem on, kui ülevõtmise ajal. (Eelmine keskkomitee ja toimetuse läksid liiga „valgeks.“ Toim.) Lehe sisu kohta on rahulolemist avaldatud. Rahaline seisukord, veel iseäranis praeguse tööstuse kriisi ajal, ei ole kiidetav. Tööliste klubid

ja üksikud seltsimehed ning lehe toetajad peaksid ainelise toetamise peale rohkem rõhku panema. Meie siin oleme väljaminekud katsunud äärmiselt kokku pigistada. Tellimiste vastuvõtmise ja lehe laialilikaotamise ning igakülgse toetamise peale peab rohkem rõhku pandama.“

Kuid „U. I-s“ ei leidu peale kommunistliku propaganda mitte midagi. Ühtki sõnumit ei ilmu seal ei Eesti seltside tegevuse üle, välja arvatud kommunistlikkude, ei ka Kodu-Eesti üle. Loomulik siis, et ta omale lugejaid rohkem ei leia, kui käputäie kommuniste, kes asuvad „klubide“ ümber, ja veel mõne uudishimulise. Arusaadav, et neis tingimustes leht ainult toetusega suudab ilmuda, kuid muidugi mitte ainult lugejate toetusega...

*

Et kommunistidel siiski suured lootused tulevikku (või peavad nad millegi pärast näitama suurejoonelist tegevust!), tõendab ka see, et konverentsil vastu võeti suurejoonelised „Ameerika Eesti Tööliste Klubi“ ja Põllumeeste seltside Liidu“ põhiseadused. (Klubisid on praegu neli, põllumeesteseltse pole ühtegi). Liidu eesmärgiks seatakse kõlavalt: „Harida ja kasvatada oma liikmeskonda revolutsioonilise klassivõitluse vaimus ja rahvusvahelises töölisklassi solidaarsuse tundes. Nende kultuuri ja aatelist tasapinda tõsta ja sel eesmärgil ellu kutsuda ja organiseerida kohapealseid ühisusi ja klubisid.“

Põhiseadused koosnevad üheteistkümnest artiklist ja 45 paragrahvist. Üks paragrahv pajatab muuseas, et „liit sümpatiseerib ja toetab esimest proletaarset tööliste riiki — Nõukogude Liitu.“

Ja et nähtavasti sarnast liitu luua ka Ameerikas, liit „kohustab oma liikmeid Ameerika kodanikkudeks astuma ja aktiivselt osa võtma Ameerika ühiskondlikust ja seltskondlikust elust.“

Kuid liidu asutajad võiksid siiski enne veel ühe reisu Venemaale teha, teab kui palju neil siis veel isu selle paradiisi ületoomiseks Ameerikasse oleks. Omal ajal läksid paljud Ameerika eestlased Venemaale oma kollektiive asutama ja tulid tagasi kõige suuremate kommunismi vastastena.

R.

Eestlased Kauges-Idas.

Nende elutingimustest Hiinas ja Jaapanis.

Eestlaste arvu ja elutingimustest Hiinas võib kõnelda 1919. a. peale, mil pärast Vene keisririigi lõppemist suuremal arvul eestlasi Venemaalt Harbiini rändas ja sealt laiali valgudes mitmesugustele tööaladel tegutsema hakkas. Eestlaste pere Hiinas on kõige arvurikkam olnud 1919/20. a., ulatudes tol ajal viiesajani. Praeguse arvu suhtes lähevad aga arvamised lahku. Mõned Eesti tegelased arvestavad seda 150 hingega. Eesti Schanghai konsuli andmetel on Harbiinis 80, Vladivostokis 40, Habarovskis 20 ja Schanghai 27 eestlast. Tegelikult on see arv aga siiski palju suurem.

1919. a. eestlaste Harbiini valgumisega moodustati rahvuslik komitee, kes andis välja rahvustunnistusi, mis andsid kaitset Vene võimude tagakiusamise eest. Rahvuslik komitee leidis varsti suurriikide esinduste tunnustamist. Komitee poolt antud tunnistusi viseeriti — ja siis oli eestlastel Hiinast edasipääsuks tee jällegi vaba. Rahvuslik komitee tegutses tol ajal Harbiinis, mis oli Eesti Kauge-Ida seltskondliku elu keskkohaks. Tol ajal sai seal ka alguse Harbiini Eesti selts, mis aga hiljem Vene konfliktide pärast Hiinaga suleti, seepärast, et eestlasi seal Vene pagulastega ühe astme peale seatakse. Ka Schanghai asutati umbes sel ajal Schanghai Eesti selts, selle tegevus oldi aga sunnitud lõpetama kolonii kokkusulamise pärast. Aastat 3 tagasi tahtsid Schanghai eestlased 24. veebruaril avaliku koosoleku ja pidu korraldada, kuid selle loa saamine nõudis äärmiselt suuri pingutusi. Nii ei ole eestlastel Hiinas praegu mingisugust organiseeritud ühendust, ent Eesti seltskond on siiski kui üks ühine pere.

Teatavasti on Hiina töökriiside maa. Selletõttu ei saanud paljud eestlased ka kohast töötamise-ala leida, nii et enamusest nendest oli sunnitud mujalt lahedamaid elutingimusi otsima. Kuna Schanghai olukord parem polnud kui Manshuurias, siis valisid paljud eestlased tee kodumaa poole. Paljud aga rändasid ka P. A. Ühisriiki-

desse ja Austraaliasse. Kõikidele edasirändajatele näitas suurt hoolt ja kaasabi üles selleaegne Kauge-Ida Eesti esindaja dr. H. Lohk, meie praegune peakonsul Leningradis, kelle teeneid ses asjas veel praegugi alla kriipsutatakse.

Ettevõtlikud eestlased, kes Hiina peatuma jäid, asutasid tol ajal ka esimese tööstusliku ettevõtte „Estica“, kuid et eneset kapital puudus ja võimalusi polnud siinsetest pankadest laenu saada, siis jäi selle ettevõtte tegevus ainult koloniaalkaupluse ja söögisaali piiridesse.

Valitsevate olukordade tõttu ei ole veel kellelgi eestlasel korda läinud mõnda suurejoonelisemat ettevõtet ellu kutsuda, olgugi, et Hiinas leiduks küllaldaselt eestlasi, kellel niisuguseks tegevuseks annet ja vilumust on. Selle peapõhjuseks on Eesti-Hiina vahelise lepingu puudus, sest eestlastel puudub kõigepealt igasugune juridiline tugi ja kaitse, ja seda on Hiinas rohkem, kui kuski mujal vaja. Katsed, kodumaal vastavatele isikuile selle lepingu tarvidust selgeks teha, ei õnnestunud ja isegi konsulid on võimetud andma tuge kodanikkude kaitseks.

Peapõhjuseks, mis veel äritegevust takistab, on krediitide puudus, millela aga tegutsemine täiesti võimatu. Suurtel rahvastel on siin oma pangaasutused, kust aga võorastel krediidi saamine täiesti raske. Nii tuleb eestlastel paratamatult võorastele oma tööjõudu ja kogemusi müüa.

Elukutsete poolest on eestlased Hiinas õige mitmekesine seltskond. Enamus Harbiini eestlastest on näit. ametnikud ja teenijad Ida-Hiina raudteel. Teenistuse alahoidmise mõttes on paljud neist aga sunnitud olnud astuma Hiina kodakondsusesse. Tientsinis töötavad mitmed eestlased tööstuslikel aladel. Schanghai eestlased on enamikus kõik kaunis vastutusrikastel kohtadel tegevuses. Kantonis elab üksainukene eestlane, ins. Kurriks, kes on Hiina suurima keemiavabriku juhataja. Veel teistes kohtades suures riigis on eest-

Berliini eestlased väljasõidul.

lasi laiali pillatud, näit. isegi Mongoolias, kuid nende kohta on statistika pidamine raskendatud. Oma südame poolest on siiski kõik eestlased, vaatamata sellele, kas neil Hiina või Nõukogude Vene pass taskus, eestlased, ja kodumaa heakäekäik on kõigil südame peal.

Hiinas asuvad eestlased on viimasel ajal soovitanud Eesti ärimeestele ja töösturitele suuremat tähelepanu pöörata kaubandussidemete loomiseks Hiinaga, sest Hiinas on tööstus väga algastmelisel järjel, ning peale selle on Hiina väga suure ostuvõimalusega maa. Teisest küljest loodetakse, et sel teel ehk õnnestub kergemini seal-

sete eestlaste lootus — kaubalepingu sõlmimine Hiina ja Eesti vahel; ning sel teel loodetakse teed tasandada eestlaste huvide kaitseks. Teisest küljest — kui meil asjale väga pessimistlikult vaadatakse, siis just sealtpoolt on avaldatud mõlemate riikide vahelist lähenemise mõtet, mis avaldus läinud aastal Eestit küllastanud Hiina diplomaadi ja ajakirjaniku P. A. Shingi kirjudes „Päevalehes“.

Peale selle elab eestlasi ka Jaapanis, kuid õige vähesel määral, teadaolevate andmete kohaselt umbes 10 inimese ümber. Enamus neist on tegevuses tööstustes.

H. Täht.

„Jänesest“ Belgia hulgustekoloniisse.

Läinud aasta lõpu poole peitsid end Pärnu sadamas 8 noormeesest väljasõitva auriku „Nora“ ruumidesse, et nii „jänesena“ jõuda laia maailma — õnne otsima. Laevalt lahkusid mehed Hollandis. Töötute välismaalastena nad saadeti Hollandi politsei poolt Hollandist välja — üle piiri Belgiasse. Üks kaheksast, noormees A. M., kel puudus välispass, kuna ta riietus ning jalatõud olid väga viletsas seisukorras, tun-

nistati Belgia politsei poolt hulguseks ja paigutati Merxplasi koloniisse — nagu siin talitatakse iga rahata ja näruse välimusega isikuga, olgu see välismaalane või belglane.

Eesti Antwerpeni konsulaadi arvates ei saa seesuguseid noori seiklushimulisi, kes kodumaalt lahkuvad liig vaevalise varustusega, küllalt hoiatada raskuste eest, mis neid välismail varitsevad paratamatult.

Neile leida tööd on äärmiselt raske, isegi söekaevanduste töödele on nad liig noored ja väetid.

A. M. ise pajatab oma sealsest elust hul-
guste koloniis:

„Päevase aja veedame n. n. paviljongi-
des. Üks seesugune paviljong koosneb elu-
toast, söögitoast, klassiruumist ning maga-
mistoast. Veel kuulub sinna tööruum, kus
valmistame ukse- ning põrandamatte. Aga
sinna tööle võetakse ainult belglasi, kuna
seal teenib 2—3 franki päevas. Meie, vä-
lismaalastest vagabundid, peame käima
tööl ühe kilomeetri kaugusel liiva veda-
mas. Võtame ära umbes süllapakõuse liiva-
korra, kuni tuleb vastu savi, mis veetakse
kolonii päralt olevasse telliskiviwabrikus-
se. Töö algab meil kl. 7 h.; kl. 11 on lõuna.
Kell kaks läheme jälle tööle ning saame
õhtule kell 4. Tööd peab tööajal tegema va-
hetpidamatult. Kui jääd seisma, kirjuta-
takse nimi üles, ja järgmisel päeval mää-
rab ülemus sulle 2—3 päeva „vett-leiba.“
Kuuetunnise tööpäeva eest saame 78 santii-
mi. Sellest maksetakse kuu lõpul pool meie
le kätte, kuna teine pool jääb büroosse
hoiule, kust see lahtisaamisel antakse
kätte.

Homnikusöögiks saame 500 gr. leiba
ning kohvi. Lõunaks õige raskelt veest
eraldatav supp — ainult värvilt on ta veest
veidi paksem. Õhtul saame kartuliputru,
millele valatud kaljataolist vett. Neil, kes
käivad raskemal töö — süsi vagunist väl-
ja ajamas või savi kärutamas — antakse
hariliku portsjoni juure veel 250 gr. leiba
ning 100 gr. liha. See aga arvatakse nende
2—3-frangilisest päevapalgast maha.

Magame linnupuuritaolistes kongides,
iga mees ise kongis. Peale uste lukutamist
peab olema vait kui hiir; kui kõneled sõna,
saad hea nahatäie tunnimehelt ning 2 päe-
va „vett-leiba.“

Minu ajal on siit põgenenud juba 7
meest. Põgenemine siit on õige kerge, sest
20—30 vangi jaoks on ainult 2 tunnimeest
ning needki ilma mingisuguse laskeriista-
ta. Nendest 7 põgenikust aga toodi 3 tagasi,
2 neist olid vahepeal juba Saksamaal käi-
nud, kust neid aga sealne politsei kinni
nabinud. Jooksu eest on trahv ainult paar
päeva „vett-leiba“ ning hea nahatäis, kuna
seni teenitud raha arvatakse kolonii ka-
suks.“

Millal jõuame maailmarekordideni?

Eesti sport võrreldes teiste maade omaga:

Võrdlemisi algelised ja korraldamata
harjutusvõimalused ei ole annud võima-
lusi Eesti sportlastele tõusta rahvusvaheli-
sele üldtasapinnale peaaegu kõigil sport-
aladel. Välismaal on staadionid ja harju-
tusruumid varustatud kõigi sportabinõu-
dega, dušiga, massaaž-kabinettidega ja
muuga, mis kuulub kehakultuuri arengu
peanõuete hulka. Seda võimaldab välis-
maa sportorganisatsioonide parem rahali-
ne seisukord, samuti ka üksikute sport-
laste parem majanduslik olukord. Ameer-
rika Ühendriiges näiteks harjutavad sport-
lased palju paremates oludes, mistõttu
jõutaksegi fenomenaalsete suursaavutiste-

ni. USA ei tunne seesuguseid vaeseid sport-
lasi, kes ei jõua osta endale võib olla isegi
kõige vajalikumat sportimiseks.

Meil Eestis on olukord linnades palju
parem kui provintsis. Küla sportlane peab
minema harjutustunniks sagedasti üle 10
kilomeetri kaugel asuvasse seltsi, kuid
vaatamata sellele on olemas tahe sportida
enese keha karastamiseks ja tagajärgede
saavutamiseks. Takistusid teeb vaid abi-
nõude ja kohase välja puudumine. Linna-
des on sportline organiseerimine viidud
läbi palju paremini. Tallinnas, Pärnus, Rak-
veres ja Paides on päris korralikud staa-
dionid, millel peale kergejõustiku võib har-

rastada ka jalgpalli. Uusi korraldatud sportvälju tuleb juure lähemate aastate jooksul veelgi.

Võrreldes endiste aastatega Eesti sportväljad on tõesti palju paremas seisukorras, kuid vaatamata sellele püsib meie sportliste tippsaavutiste üldtasapind tublisti alamal maailma keskmisest, kui see oli aastate eest.

Kergejõustik ei ole olnud kunagi eestlaste rahvusalaaks. Ta on küll laialdaselt harrastatav, kuid ei tõmba ligi seesuguseid masse kui jalgpall. On loomulik, et Eesti oma väikese pindala ja väheste elanikkude tõttu ei võigi anda hulgaliselt esmaklassilisi kergejõustiklasi. Kuid peame tunnustama, et Soomes, kus maapinna suurusega võrreldes ei ole rohkem elanikke, kergejõustik on väga kõrgel tasapinnal. Soomes saavutatakse hülgetagajärgi igal aastal ja olümpia-mängudel soomlased on tulnud juba kolmel korral teisele kohale. Eesti on jäänud umbes kümme kohta Soomest järele.

Raskejõustik on meile kõige omasem ala. Maadluses Eesti seisab maailma paremate riikide nimekirjas juba mitu aastat ja püsib seal loodetavasti veel kaua. Ei ole ka põhjust näha ette Eesti maadlusspordi võimete langust, kuna on kasvamas uus generatsioon, kes vanade veteraanide väljalangemisel peab võtma enese õlgadele vastutusrikka rahvusau kaitsmise. Maadlejaid on meil palju, kuid praegu on just murranguaeg, kuna vana generatsioon kipub väsima kauaaegselt võistlemisest kui kodu- nii välismaalgi. Seda näitas juba Eesti esinduse koosseis Stokholmis peetud Euroopa maadlusesivõistlustel. Vanadest ja läbilõõnud maadlejatest esines Eesti meeskonnas vaid kolm, kuna meeskond ise oli kuueliikmeline.

Elukutselised maadlejad omavad loomulikult suurema püsimisea, kuna vaatamata sellele, et nende võistlused on väsitavamad, neil on soodsamad võistlusmäärused ja puuduvad sagedad kaalude vahed. Asjaarmastaja peab hoiduma raskemasse kaalu sattumast; järelikult peab normaalolukorra juures võtma maha kaalu võistluseks. See toiming on kurnav ja väsitav.

Ka takistab asjaarmastaja maadleja kaunemat vormispüsimist igapäevane elu. Elukutseline on siin soodustatud seisukorras, kuna ta võib harjutada võistluste vastu vabalt igal ajal ega ole seotud ühegi muu tööga.

Eesti elukutselised maadlejad on loonud endale nime rahvusvahelistel maadlustel igas maailmajaos. Ainuke halb elukutseliste juures on see, et nad kipuvad unustama oma kodumaad ja esinevad välismaal tihti serblastena, venelastena j. t. Vast noorem generatsioon (Aruküla ja Peterson) ja mitmekordne maailmameister Jaan Jaago hoiavad ülal Eesti vaimu sportlaste hulgas välismaal.

Pokstist kui rahvusvahelisel tasapinnal olevast Eesti spordist on kõnelda veel vara. Loodame, et aastate jooksul paraneb poksitasapind ja meilgi kasvab oma poksiliit.

Tõstmine oli aastate eest rahvusvaheliselt kuulus. A. Neuland, S. Hallop, A. Kikas ja teised saavutasid mitmeid maailmarekordide. Tõstmise kaotamine olümpiamängude kavast ja võistluste vähenemine mujal maailmas mõjus loomulikult tugevasti tõstespordi tasapinna langemisele. Vanad veteraanid loobusid, ja noori on meil tõstmises vähe. Välismaal harrastatakse siiski veel tõstmist ja vahetevahel on kuulda mõne maailmarekordi purustamisest. Eesti nimel ei seisa praegu ühtki rekordi tõstmises.

Rattasõit ja ujumine on meie kehvedamad alad võrreldes välismaa saavutistega. Rattasõidu jaoks puudub meil korralik velodroom ja rahvas suhtub liig külmalt neile võistlustele.

Ujumisel on peaaegu sarnane lugu — meil ei ole korralikku basseini. Ameerika naised ujuvad praegu kiiremini kui meie mehed.

Tuleme tagasi kergejõustiku juure. Endistel aegadel meil ei olnud küll häid sportimisvõimalusi, puudusid isegi seesugused väljad nagu praegu, kuid tol ajal olid Eesti sportlastel hoopis paremad võimalused välismaa ringreisideks ja võistlusteks. Ka ei küünninud välismaa saavutised veel praeguste hiiglatagajärgedeni.

Harutades üksikuid alasid, peab ütlema, et oleme nõrgad jooksudes ja kaunis rahuldavad visketes ning hüpetes. Viimased on siiski võimaluste kohta veidi nõrgad.

Eesti kergejõustiku tippsaavutiste võrdluseks vaatleme alljärgnevat tabelit:

Ala	Maailma rekord	Eesti rekord	Maailma rekord = 100
100 m.	10,4	11,0	94,5
200 m.	20,6	23,1	89,2
400 m.	47,4	51,0	92,9
800 m.	1,50,6	1,59,3	92,7
1500 m.	3,51,0	4,10,2	92,3
5000 m.	14,28,2	15,07,4	95,7
10.000 m.	30,06,2	32,31,4	92,4
Kõrgus	2,03	1,85	91,1
Kaugus	7,89	7,20,5	91,3
Teivas	4,26	3,70	86,8
Kuul	15,87	14,47	91,2
Ketas	48,20	45,90	95,2
Oda	69,88	63,32	90,6
Vasar	57,77	37,15	64,3

Üldiselt on Eesti tugevamad alad visked, olgugi et näilikut jooksude rekordid paistavad parematena. Vasarheide on meil aga päris nõrk.

Tõstmises kõigub meie rekordprotsent umbes 90 ümber, vaid üks ala — vasakuga rebimine raskekaalus — on täis 100 protsenti. Kuid seegi saavutus ületati hiljuti.

Ujumises on Eesti rekordid võrdlemisi nõrgad. Parem on 100 m. rinnuli — 82,7 prots. Teised rekordid on kõik umbes 72—75 prots.

Üldiselt on paranenud meiegi saavutised ja paranevad loomulikult veelgi. Kuna ja kuidas jõuab Eesti rekordsport võrdsele tasapinnale maailma tippsaavutistega, seda ei tohi ennustada praegu. Kindel on igatahes see, et sportimisvõimaluste paranemisega, peaaegjalikult majandusliku elu kosumisega ja paremate võimalustega eestlased jõuavad kord lähedale maailmarekordide tabelile. Ka praeguse olukorra kestmisel ei ole me annud veel oma võimete maksimumi. G. PÄRNPUU.

Ulkosuomalaisseura Suomi.

Välis-Soome liikumise tegelased Tallinnas.

Välisrahvusliikumine, mille algust loetakse 1889. aastasse, kus Itaalias asutati „Societa Dante Alighieri”, on põhjamaade rahvasteni jõudnud võrdlemisi hilja. Eestis sai välisrahvusliikumine kindlama kuju alles 1928. a. Välis-Eesti ühingu asutamise. Soomes sai ta alguse a. 1921.

Alul oli Soomes kaks välisrahvusorganisatsiooni, mis töötasid „Suomi-Seura” jn „Ulkosuomalais-Yhdistys” nime all. Esimene nimetatud organisatsioonidest seisis puhtriiklikul, teine puhtrahvuslikul alusel. Pealaskumiseks olid Rootsi küsimused.

Sarnane jõudude killunemine polnud küllalt otstarbekohane, millele

ka välissoomlaste poolt tähelepanu juhtiti. Käesoleval aastal aga ühinesid mõlemad organisatsioonid üheks „Ulkosuomalaisseura Suomi’ks”.

Ühendati mõlema organisatsiooni kuukirjad ja tööjõud. Ulkosuomalaisseura Suomi esimeheks on endine Soome peaminister Oskar Mantere, abiesimeheks Väino Tanner ja sekretäriks toim. Yrjö Rauanheimo.

Kevadel külastasid Eestit Ulkosuomalaisseura Suomi sekretär Yrjö Rauanheimo ja majandusejuht Toivo Holtari. Külaskäigu eesmärgiks oli kontakti loomine Välis-Eesti ühinguga ja soov tutvuda vastastikku üheteise töömeetoditega ning leida koostöövõimalusi. Soome saatkonna sekret. hra Teo Snellmanni juures

Ulkosuomalaisseura Suomi juhtide külaskäigult Tallinna (vasakult): advokaat Poom (U.-E. Ühingust), advokaat Puusep (U.-E. Ühingust), Yrjö Raunanheimo (Ulkos. S.), notar Kristelstein (U.-E. Ühingust), Toivo Hultari (Ulkos. S.).

oli korraldatud Välis-Eesti ühingu tegelastele h-radele Sitska, Kristelstein'i ja Poom'ile kokkusaamine Soome külalistega. Soomlased viibisid Tallinnas kolm päeva. Selle aja kestes tutvuneti vastastikku mõlema vennasrahva välisrahvusliikumist taotlevate organisatsioonide tegevusega, koosseisuga ja organiseerimise viisidega. Välissoomlasi on arvult hulga rohkem kui väliseestlasi ja nende arv ulatub pastor S. Ilmoseni andmetel kuni 500.000. Ulkosuomalaisseura Suomi liigete arv kodumaal on üle 400. Ka on ühing majanduslikult palju enam kindlustatud kui Välis-Eesti ühing. Ulkosuomalaisseura Suomi saab riigilt iga aasta toetust 5000 krooni suuruses, peale selle veel teist nii palju pankade ühisuselt ja Kordelini fondilt, võides sellega arvestada igal aastal

kindla toetusega miljoni Eesti sendi suuruses. Välis-Eesti ühing peab aga üksnes liikmemaksudest elama. Peale selle on Ulkosuomalaisseura Suomil rida teisi soodustusi riigi poolt, mis nende töötamisvõimalusi soodustavad. Näiteks on iga välismaal viibiv Soome konsul kohustatud saatma oma aruanded tema asuma majanduselu, töötingimuste, elukalliduse ja muu kohta kahes eksemplaris, milledest üks läheb Välissoome ühingule.

Nii soomlaste kui ka Välis-Eesti ühingu tegelaste poolt avaldati soovi koostööks mõlema organisatsiooni vahel. Lähemal ajal on oodata ühise koostöö konkreetsemale alusele seadmist ja vastavaid kokkuleppeid ka välismaail viibivaid, rahva liikmeid puudutavais küsimusis.

G. P.

Tööliste vahetamisest.

V. E. Almanakile kirjutatakse Ameerikast:

Euroopa maade noorte (kuni 30-aastaste) tööliste väljaõpetamine Ameerikas on viimasel ajal ikka rohkem ja rohkem maad võtmas. Selle liikumise aluseks on rahvusvaheline tööliste vahetamine teataval arvul ja teatavaks ajaks. Vahetuse algatamiseks on vaja diplomaatilist kokkulepet vahetajate maade vahel. Vahetatavate tööliste valijaks ja kulude kandjaks on kas tööandjad või nende ühingud, või ka tööliste ühingud või selleks asutatud erilised ühingud, kusjuures muidugi ka ei puudu valitsuse poolt asja üldine järelvalve ning kontroll, samuti ka rahaline abi.

Vahetatud tööliste ülesandeks on teise maa tööviiside ja tehnikaga tutvunemine ja harjumine oma erialal ja teataval ajajärgul, harilikult

ühe kuni kolme aataa jooksul, mille lõpul vahetatud tööline oma kodumaale tagasi läheb.

Saksamaa näikse eriliselt olevat huvitatud niisuguse noorte tööliste vahetuse sisseseadmisest Ameerika Ühisriikidega.

Hiljuti arutas seda küsimust Saksa riigi Majanduse Nõukogu n. n. sotsiaal-poliitiline komisjon Berliinis ja jõudis otsusele, et „tuleb ühendusse astuda teiste maadega noorte tööliste harimise ja treenerimise asjus tööstuses, kaubanduses, tehnikas jne.” Peale seesugust otsust on asutud Saksamaal vahetuse käimapanemise organiseerimisele, eestkätt Ameerika Ühisriikidega.

Kas ka meie Välis-Eesti ühing Eesti valitsuse õnnistusel ei peaks asja Eesti huvide suhtes kaalumisele võtma?

Onu.

Tuntumaid väliseestlasi.

Proua A. Kallas.

Väliseestlastest tuntumaid nimesid on Aino Julia Maria Kallas. Sünnipäralt ei ole ta puhas eestlane, kuid oma meele, vaimu ja töö tõttu ei saa teda muuks pidada. Sünninud on Aino Kallas 2. aug. 1878. a. Viiburis professor Krohni tütreana. Isa poolt põlvneb ta suguvõsa Põhja-Saksamaalt, kuid temasse on segunenud mitme sugupõlve kestes kümne erirahvuse verd. Kalda lapsepõlv möödus Soomes. Haritud inimimbrus ja idülliline loodus jättis tulevaste kirjanikku kustumatuid mälestusi, nagu ta neist hiljemini ise on jutustanud autobiograafilises romaanis „Katinka Rabe. Kui K. oli 10-aastane, hukkus ta isa äkki ühel purjekasõidul. See traagiline sündmus katkestas enneaegu lapsepõlve idüllilise, pärandades kirjanikule nii paljudes ta teostes korduva surmamotiivi, A. 1900 K. naitus Eesti keeleteadlase dr. O. Kaldaga. Siirdus hiljem Tartu, mis jäi 15 a. jooksul tema elukohaks. Eesti iseseisvaks saamise järele nimetati dr. K. Eesti saadikuks Helsingi ja sealt 3 a. hiljemini Londoni, mis on ka Aino Kalda asukohaks. Londonist on K. teinud oma kirjanduslikke ringreise, nõnda 1923. a. Eestisse ja Ungari, 1926. a. Ameerika Ühendriikidesse, 1928—30 a. Inglismaale, Shotti ja Hollandi — Englise naisliidu ja Rahvasteliidu ühingu korraldusel. Neil reisirajadel on Aino Kallas pidanud suure seeria edukaid loenguid Eesti kohta. Kuigi K. kirjutab suuremalt osalt Soome keeli, ometi on täiel määral põhjust käsitleda teda Eesti kirjandusloos. Lähem tutvumine ta uue kodumaa — Eesti — mineviku ja olevikuga aitas K-l lõplikult leida oma kirjandusliku suuna ja laadi, samuti kui varustas teda erilise ainealaga. Esimese äratajana mõjus Saaremaa oma idüllilise loodusega, karmi mineviku ja omapäraste inimkujustega. Kuid aja kestes laienes kirjaniku tähelepanu kogu meie rahva ja kultuurielu kohta. Sellest peale on K. too-

dangu ained olnud peamiselt Eestist, nii ilukirjanduslikkudes kui ka kirjandusajaloolistes uurimustes. Sellega lõi K. otsekui uue eriharu Eesti kirjandusele. Teiselt poolt on ta Eesti kirjandusse puutuvate uurimuste, arvustuste, tõlgete ja loengutega teinud rohkesti propagandat meie kul-

tuurile väljaspool meie kodumaad. K. on avaldanud järgmised suuremad teosed: „Mere tagant“, „Ants Raudjalg“, „Lahkuvate laevade linn“, „Seitse novelli“, „Katinka Rabe“, „Võõras veri“, „Barbara von Tisenhusen“, „Reigi papp“, „Tähelend“, „Noor-Eesti“. Neist ei käsitle ainult „Seitse“ ja „Katinka Rabe“ Eesti aineid. Autori esimene algupärane teos Eesti keeles on „Kiirtepild“. Tõlkeid pr. Kalda teostest on ilmunud veel Englise, Prantsuse ja Saksa keeles. Eesti Kirjanduse Selts annab praegu välja Aino Kalda teoste kogu.

Aino Kalda teosed on enamikus realistlikud lood, mille objektiivse vormi tagant ometi kostab kaasaelamise heli. Hoopis suurema sammu lähemale Eesti oleviku elule astub K. „Ants Raudjalas“, milles käsitletakse sajandi alguse noormehe haridusteed ja võitlusi ümbrusega ning enese passiivse hingelaadiga. See oli üldse esimene kaaluvam Eesti haritlase arenemislöö kirjeldus ja sellisena oma aja kohta uus ja probleemirikas. „Katinka Rabe“ kõrval on „Barbara von Tisenhusen“ ja „Reigi papp“ K. toodangus kõige kaalukamad teosed. Neis on ühinenud ilukirjaniku nägemused ajaloolase täpsusepüüdega. Mõlema aine on võetud Eesti ajaloost ja mõlema vormis on jälgitud kroonikakirju-

taja raskelt liikuvat fraasi. K. looming on üldiselt mõistuslik, kuid ta elustab seda teravate hingeeluliste tähelepanekutega, kuna stiili täppis kontuuritunne annab sellele täiusliku ilme. See intellektuaalne mõtlemislaad ja stiilikultuur on eriti soodsaks eelduseks olnud K-le tema kriitilistes uurimustes. Tema „Tähelend“ (Koidula elulugu) ja „Noor-Eesti“ on meile ainsaks põhjalikumaiks allikaiks neis ainetes.

Aino Kallas on Eesti kirjanik, kes oma tõlgete kaudu mitmes võõrkeeles, nagu eelpool mainitud, on kättesaadav inglasele, ameeriklastele, prantslastele ja sakslastele. Ta on kirjanik, kellele viidata võivad väliseestlased oma keskusteludel välismaalastega kindla enesetundega.

Edasiõppijaid eestlasi Ameerikas*).

REVEREND OSKAR PÖLD

on sündinud Riias a. 1894. Vanemad rännanud Saaremalt „Suurele maale“ tööd otsima. Ameerikasse sõitnud Leningradist a. 1927. Seal pastor olnud. Õppinud Petrogradi ülikoolis ja muuseumis ka inglise keelt 1924—26 a. Usuteadust õppinud piiskopp John L. Nudsen'i D. D., L. L. D. juhatusel ja siis veel eraviisil kahe professori juures. Aastal 1924 sooritanud Saksamaal pastori eksami. Venemaal pidas jumalateenistusi ja jutlusi vene keeles, kuna muus ametitalituses tuli seitset keelt tarvitada. Ameerikas, kui metodisti piiskopliku kiriku pastor, peab ta jumalateenistusi ja jutlusi, loenguid ja kõnesid inglise, saksa ja vene keeles, — inglise keeles suuremalt jaolt põliste ameeriklastele, eriliselt aga õppivale noorsoole ja haritlastele. Kirjutab usu- ja hariduseküsimuste üle inglise ja saksa keeltes ilmuvates kiriklises perioodilistes väljaannetes. Õpib Bostoni ülikooli teoloogia koolis

filosoofiat. Loodab sel aastal õppimisega lõpule jõuda teaduskraadiga A. B. ja S. T. B. (Bachelor of Arts ja Bachelor of Sacred Theology).

Ehk-küll reverend Pöld Eestis elanud ei ole ja teda ainult külastanud — võttis 1917 a. Tartus esimesest Eesti usuteadlaste ülemaalisest konverentsist osa ja nägi Eestit 1922 a. ja 1925 a. läbisõidul Riiga omakseid vaatamas käies — siiski on tal Eesti, kui oma vanemate sünni- ja kodumaa, südames ja eriliseks huviaineks. Samuti ei ole ta ka eesti keelt, mida ta lapsena oma vanematelt õppinud, veel ära unustanud.

BEATRICE TOBIAS,

kadunud Eesti komponisti Tobiase tütar ja kirjanik Eduard Vilde õetütar. Sünd. Ber-

*) Dr. P. A. Speegi samanimelisest uurimistööst.

linis a. 1911. Ameerikasse sõitnud a. 1927. Õppinud lütseumis Saksamaal. Töötab Ameerikas maalikunsti alal ja õpib praegu New York School'is for Fine and Applied Arts illustratsioonikunsti. Illustreerinud „Laste pildiraamatu“, väljaantud Dutton ja Co. poolt. Peale selle on tema illustrat-

sioone ilmunud mitmetes Ameerika kuukirjades. Kas ta oma vanemate kodumaale, Eestisse, rändab ja millal, sellest ei tea neiu Tobias vel midagi ütelda, kuid eesti keele rääkimises ja kirjutamises on ta õige vaba ja sorav — nagu eestlane ja kunstnik kunagi.

Väliseestlase märk.

Igal rahval on oma märk, mille ta rinda kinnitab, kui läheb võõra rahva keskele. Sellest märgist tunneb üks suguvend teist. Nii on soomlastel selleks väike Soome lipukene. Ka eestlastel on olemas sarnane märk, mida nähes rinnas teine

Välis-Eesti Ühingu pitsat, mis suurendatult kujutab väliseestlase märki (viimasel puuduvad ainult sõnad „Välis-Eesti ühing“).

suguvend teda võib julgesti eesti keeles kõnetada. Selleks märgiks on sümbolse tähendusega vana „vikingite laev.“ Vikingi laevadega sõitsid kunagi meie esiisad kuulsa Rootsi linna Sigtuna alla ja hävita-

sid ta sõjas maatas. Sigtuna linna asemel ehtasid rootslased omale uue pealinna, millele nimeks pandi Stockholm. Nii asub praegune Rootsi pealinn vana linna varemeil, mille võitjad ja hävitajad olid eestlased. Kuid ajalugu teab jutustada veel hulgast teistest julgetest meriretkedest, mida vanad eestlased ette võtsid. See puri, mis ehib vikingi laeva, oli meie esiisadele kaitsjaks ja õnnetoojaks. Olgu ta seda ka meile, kõikidele eestlastele, keda saatus laia maailma paisanud. Selle märgi järele, „sinimust valgel lainete turjal kuldne vikingi laev valgel taevapinnal tumesinise purjega“, tunneb iga eestlane juba kaugelt oma suguvenda. Uhkusega kandku iga eestlane seda märki. Meie kuulsusrikka mererahva muinasaja äratagu ta üles.

Ärgu leidugu ainustki eestlast välismaal, kes ei kannaks seda märki. Ja ärge unustage teda iialgi koju, vaid ta kaunistagu alati teie rinda.

Märki võib omandada igast Eesti seltsist. Tema hinnaks on ainult 50 Ameerika centi, ehk 2 Inglise shillingit. Ligemaid teateid saab „Välis-Eesti ühingu“ büroost Tallinnas, Kinga t. 6/8, krt. 5, või Vana Posti 6—4-a.

Välis-Eesti ühingu informatsiooni koosolek.

Välis-Eesti ühing pidas 28. aprillil s. a. Tallinnas Seltskondliku Maja ruumes oma esimese informatsioonikoosoleku. Ettekannetega esinesid h-rad Leiner, Uustal ja Klemmer. Koosolekule oli kogunenud roh-

kesti Välis-Eesti ühingu aktiivsemaid liikmeid. Muude hulgas olid kohal ka Eesti Panga president hra Jaakson ja alles hiljuti kodumaale tagasi jõudnud admiral Joh. Pitka. Hra Leiner käsitas oma kõ-

nes ülevaaticlikult praegusaja majanduselu kiiret progressi jn probleeme, mis meil selle tõttu üles kerkivad. Hra Leineri sissejuhatavale kõnele järgnes hra Uustali ettekanne Vahemere probleemide ja Inglismaaga ühenduses olevate küsimuste üle. Kolmandaks kõneles hra Klemmer oma tähelepanekutest Nõukogude Venemaal. Hra Klemmer jõudis alles mõni päev enne koosolekut tagasi oma Venemaa reisu, kus tal oli võimalus ligemalt tutvuneda sealsete majandusliku ja tööstusliku olukorraga. Hr. Klemmeri ettekanne leidis eriti tähelepanu, ning tal tuli vastata koosviibijate poolt esitatud reale küsimustele. Peale seda, kui hra Pitka oli lühidalt edasi annud oma reisu tähelepanekuist Uues Ilmas ja sealset poliitilisest ning majanduslikust olukorrast, lõppes koosolek.

Esimene informatsioonikoosolek, mille

kavas oli sedakord just informatsioon väljast laiast ilmast, õnnestus igakülgselt. Nii oma teemide huvituse kui ka ettekannete asjalikkuse poolest ületas ta lootused, ja koosviibijate poolt avaldati soove sarnaste koosolekute sagedamaks korraldamiseks.

Välis-Eesti ühingu liikete täiendav nimestik.

Toffer, Karl, saadik Roomas.

Kippasto, August, Berliini Eesti seltsi esimees.

Kann, Nikolai, reaalgümnaasiumi direktor Tallinnas.

Ernits, Villem, Tartu ülikooli õppejõud.

Vink, Hans, Ameerikast.

Pitka, Johan, ETK direktor.

Kalamees, Konstantin.

ÕIENDUS.

Peter A. Speegi eluloo märkuses Almanaki möödunud (3.) numbris on mõned ütelysed lipsanud, mis asjaolule ei vasta, nagu meile selles asjas saadetud kirjast näeme. Esiteks, ei ole õige ütelys, nagu oleks P. A. S. kuulunud „alul küll Vene sotsialdemokraatide parteisse.“ P. A. S. ei saanud nimetatud parteisse juba sellepärast kuuluda, et seda parteid enne „Uudiste“ asutamist Eestis ei olnud, ja sellega ühenduses ei ole ka õige ütelys, et P. A. S. „ei pidanud mitte küllaldaseks Vene sd. partei programmis avaldatud rahvaste enesemääramise õigust“. Vahe ei olnud mitte mitte küllaldaseks pidamises, vaid diametraalses ja ülepääsematus lahkuminekus rahvuse

küsimuses, eriliselt aga selle küsimuse tegelikul lahendamise programmis.

Teiseks, ei ole õige ütelys P. A. S. eluloo märkuses, nagu oleks ta ühe uurimuse töö aruanne pealkirjal „A stake in the Land“ sisserändajate vastu. Aruanne on sedavõrd objektiivselt kirjutatud, kui see inimlikult vähegi võimalik on olnud selle faktilise materjali põhjal, mida autor kogunud ja tal käepärast tarvitada oli. Aruandes on, peale muu aine, arvustusi nii ameeriklaste eneste, kui ka sisserändajate kohta. Kellegi arvustus aga ei tähenda ju veel kellegi üldiselt vastuolemist.

Toimetus.

VÄLISEESTLASED!

Saatke teateid suguvendade ja oma elust, aidake luua üleilmist sidet!

TEID TÄNAB **V.-E. ÜHING**

Vastutav toimetaja Ed Riismann.

Tegev toimetaja E. Jalak.

Toimetus: W. Ernits, J. Jaik G. Poom.

Väljaandja Välis-Eesti Ühing, Tallinnas. V. Posti, 7 notar J. Kristelsteini kontor. Postkast 100.

KUHU SUVEKS?

Külastage Eesti kaunimat suvitus- ja supellinna Pärnut!

Päiksepaisteline, külmadest tuultest kaitstud liivane mererand. Muda-, raba-, söehappe-, vahu- ja teised tervisvannid.

Mitmekesisised lõbustused. Laialised sportimisvõimalused eeskujulikul staadionil, tennisplatsidel ja merel.

Soodus ühendus kiirrongidega, autokaaridega ja kerge-sõidu autodega.

Kõigi järelepärimistega pöörduda supelinspektori poole aadressil: Pärnu, supelinspektorile.

Ühes seega on alanud põgenemine linnadest loodusele lähemale, ravitsus- ja supelkohtadesse: on tarvis põhjalikku kosutust pika ja kurnava talve järele.

Eesti kauneim suvituskoht — Pärnu, uppudes suvel rohelusse, on oma suurte iluparkidega, puistikega ja lugematute lilleistandustega veetlevaim aialinn Läänemere rannikul ja mitte ainult kodumaal, vaid ka meie naaberrahvaste juures on suvitus- ja supellinn Pärnu tuntud parimana. Erilise tähtsuse Pärnule kui suvituskohale annavad: pehme, tervisküllane kliima ja puhas õhk, ning avar, külmade põhja tuulte eest põlise pargiga varjatud liivane mererand, äärmiselt soe merevesi, mille temperatuur kesksuvel tõuseb kuni 24° C. Päikesepaistelisele liivarannale on asetatud rannakorvid ja lamamistoolid, mis meelitavad rahulikule lebamisele ja loodusenautimisele.

Kuid mitte ainult täiskasvanuile, ka lastele on Pärnu parimaks kosutuskohaks ja võib öelda, et harva leidub ideaalsemat liivaranda laste mängupaigaks, kui seda on Pärnu rand.

Need aga, kelle raske töö ja elumurede tõttu kõikuma löönud tervis vajab kosutust, leiavad parandust kõige mitmekesisemaist haigusist Pärnu ajakohaseimas muda- ja vesiravilas, mida juhivad Tartu ülikooli professorid.

Tähtsamaks ravimisvahendiks Pärnu supelasutises on meremuda, millega on saavutatud imekspandavaid tagajärgi mitmekesisemate haiguste ravimisel. Mudaravimine on annud täielikku parandust ägedate ja krooniliste jooksjahaiguste, närvivalude, närvipõletikkude, närvinõrkuste, isiaise, liikmekangestuste, kondi- ja näärmetiisikuse, skrofuloosi, verevaesuse, naistehaiguste jne. puhul.

Teine tähtsam vahend on raba, mille tervendav mõju juba ammu teaduslikult kindlaks tehtud. Rabavannid ja rabamähised on eriti tähtsad juhtudel, kus olulisemate elundite nõrkus ei luba tarvitada mudavanne.

Peale selle antakse veel söehappevanne, vahuvanne, soola- ja männi-ekstrakti-vanne.

Ametlik hooaeg kestab Pärnus 1. juunist kuni 1. septembrini, kuid supelasutis on avatud 15. maist kuni 15. septembrini.

Suvevõraste kasutada on võorastemajad, arvurikkad pansionid ja erakorterid, hinnad on mõõdukad ja raskusi korteri leidmisel ei ole.

Kõige muu kõrval pole Pärnus unustatud ka lõbustusi. Nii annab sümfoonia-orkester 2 korda päevas kontserte, korraldatakse rannapidusid, lastepidusid, seltskondlikke väljasõite merele ja metsarohkesse ümbruskonda; suvekasiinos ja rannasalongis kella 5 teesid, tantsuvõistlusi, iludusvõistlusi, kabaree-ettekandeid jne. Keda ei huvita need lõbustused, võivad leida meelelahutust kas sportimises eeskujulikumal staadionil, tennisplatsidel või jälle veespordis.

Nii pakub Pärnu oma iluvaradega, oma ravimisvõimalustega, oma mugavusega kõigile kosutust ja hingelist rahuldust, noorile ja vanule.

Iga väliseestlane loeb „Välis-Eesti Almanak“i

Iga kodueestlane loeb „Välis-Eesti Almanak“i

„Välis-Eesti Almanak“ on kõikide väliseestlaste ja kodueestlaste ühine ajakiri. Ta ühendab kaugel olijat oma armsa isade maaga ja teiste suguvendadega.

Meid on liig vähe, et võiksime asutada igasse ilmajakku oma emakeelse ajakirja. Kuid ühinedes, oleme küllalt tugevad, et meil võiks ilmuda soliidne ajakiri, millest võime lugeda uudiseid igas ilmakaares elavate suguvendade ja kauged kodumaa kohta.

Seda tahab olla „Välis-Eesti Almanak.“

„Välis-Eesti Almanak“ on ühendatud välis- ja kodueestlaste ajakiri, aga ta tahab olla iga väliseesti organisatsiooni häälekandja. „Välis-Eesti Almanak“ ei tohi puududa ühegi teadliku eestlase laualt.

Välis-Eesti Almanak

ilmub 4 korda aastas ja sisaldab:

- 1) Sõnumeid Välis-Eesti organisatsioonide tegevusest.
- 2) Sõnumeid välis-eestlastest.
- 3) Kirjutusi välis-eestlastelt, nende elujuhtumiste ja muljete üle.
- 4) Välis-eestlastele tarvilikku majanduslikku informatsiooni mitmesuguste välismaade üle.
- 5) Välis-eestlasi puudutavaid majanduslisi küsimusi.
- 6) Kodumaa tähtsamaid sündmusi ja ülevaateid kirjanduseturult.
- 7) Kirjutusi tähtsamatelt välis-eesti ja kodu-eesti seltskonna- ja poliitika-tegelastelt jne. jne.

„VÄLIS-EESTI ALMANAKILE“ teevad kaastööd kõik silmapaistvamad Välis-Eesti tegelased kodumaal ja mujal maades.

Välis-Eesti almanaki tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja tellimise hind aastas on

1 ameerika dollar ehk 4 inglise schillingit

kodumaale aastas kr. 1.50, poolaastas 75 senti. Välismaale kr. 3.75, 1 dollar ehk 4 shillingit.

Toimetuse aadress: **Talinna, Kinga tän. 6/8 või Vana-Posti 6-4-a. Postkast 100.**

„Välis-Eesti Almanaki“ talitus.

Iga väliseestlane loeb „Välis-Eesti Almanak“i

Iga kodueestlane loeb „Välis-Eesti Almanak“i

„Välis-Eesti Almanak“ on kõikide väliseestlaste ja kodueestlaste ühine ajakiri. Ta ühendab kaugel olijat oma armsa isade maaga ja teiste suguvendadega.

Meid on liig vähe, et võiksime asutada igasse ilmajakku oma emakeelse ajakirja. Kuid ühinedes, oleme küllalt tugevad, et meil võiks ilmuda soliidne ajakiri, millest võime lugeda uudiseid igas ilmakaares elavate suguvendade ja kauge kodumaa kohta.

Seda tahab olla „Välis-Eesti Almanak“.

„Välis-Eesti Almanak“ on ühendatud välis- ja kodueestlaste ajakiri, aga ta tahab olla iga väliseesti organisatsiooni häälekandja. „Välis-Eesti Almanak“ ei tohi puududa ühegi teadliku eestlase laualt.

Välis-Eesti Almanak

ilmub 4 korda aastas ja sisaldab:

- 1) Sõnumeid Välis-Eesti organisatsioonide tegevusest.
- 2) Sõnumeid välis-eestlastest.
- 3) Kirjutusi välis-eestlastelt, nende elujuhtumiste ja muljete üle.
- 4) Välis-eestlastele tarvilikku majanduslikku informatsiooni mitmesuguste välismaade üle.
- 5) Välis-eestlasi puudutavaid majanduslisi küsimusi.
- 6) Kodumaa tähtsamaid sündmusi ja ülevaateid kirjanduseturult.
- 7) Kirjutusi tähtsamatelt välis-eesti ja kodu-eesti seltskonna- ja poliitika-tegelastelt jne. jne.

„VÄLIS-EESTI ALMANAKILE“ teevad kaastööd kõik silmapaistvamad Välis-Eesti tegelased kodumaal ja mujal maades.

Välis-Eesti almanaki tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja tellimise hind aastas on

1 ameerika dollar ehk 4 inglise schillingit

kodumaale aastas kr. 1.50, poolaastas 75 senti. Välismaale kr. 3.75, 1 dollar ehk 4 shillingit.

Toimetuse aadress: **Talinna, Kinga tän. 6/8 või Vana-Posti 6-4-a. Postkast 100.**

„Välis-Eesti Almanaki“ talitus.

KREDIIT PANK

THE CREDIT BANK LTD.

Asutatud 1907. a.

Telegr. aadr.: Kreditbank.

Codes: ABC 5-th Ed-on improved Rudolf Mosse. Bentley's Western Union.

Osakonnad ja korrespondendid kõigis kohtades Eestis.

Tallinnas, S. Karja tän. 20.

Välisühendus kõigi tähtsamate keskkohtadega välismaal,
selle hulgas:

New-York : Irving Trust Co., New-York. The Chase National Bank of
the City of New-York, New-York.

Wiin : Wiener Bankverein, Vienna.

Antwerpen : Banque d'Anvers, Antwerp.

London : Midland Bank Limited, Overseas Branch, London.

Varssav : Banque Internationale à Varsovie, Varssav.

Paris : Comptoir National d'Escompte de Paris. Paris.

Berlin : Deutsche Bank und Disconto Gesellschaft, Berlin.

Pank toimetab kõiki panga operatsioone.

Parfümeeria-, kosmeetika- ja tualettseepide

tehas Eestis

Valmistab

ainult esimesejärgu headuses kaupu, mis pa-
remate välismaa saadustega võistelda suudavad.

—: Esindajad välismaal otsitud :—

Address: Laboratoorium „VIKO“, Tallinn, postkast 94.

Asukoht: Lubja tänav nr. 11, omas majas.